1253

BROSCHYRER UTGIFNA AF NATIONALFÖRENINGEN MOT EMIGRATIONEN

6.

NÅGRA DRAG AF

KOLONISATIONEN I CANADA

AF

ADRIAN MOLIN

Till benäget omnämnande
Högaktningsfullt
från
Förlaget.

HUGO GEBERS FÖRLAG I DISTRIBUTION

1913.

Western Canada interest

15.—

BROSCHYRER UTGIFNA AF
NATIONALFÖRENINGEN MOT EMIGRATIONEN

6.

NÅGRA DRAG AF

KOLONISATIONEN I CANADA

AF

ADRIAN MOLIN

STOCKHOLM 1913
HUGO GEBERS FÖRLAG I DISTRIBUTION

STOCKHOLM
STOCKHOLMS-TRYCKERIET
1913

Föreliggande framställning af immigrationsväsendet och jordbrukskolonisationen i Canada är grundad på dels officiell canadisk litteratur, dels och framför allt iakttagelser och material från en med understöd af statsmedel företagen studieresa i Canada hösten 1910.

Min afsikt med arbetet har varit att söka ställa i möjligast skarp belysning den fara, som hotar vårt land och särskildt Norrland genom lockelserna på vårt folkmaterial från ett nytt stort ännu så godt som outnyttjadt kolonisationsland och den hänsynslöst energiska emigrationspropaganda, som därifrån i skiftande former riktas mot våra bygder. I öfvertygelsen att denna propaganda och dessa lockelser kunna motverkas endast genom positiva åtgärder för att inom Sverige bereda ökade utkomstmöjligheter särskildt för den norrländska jordbruksbefolkningen har jag sökt väcka till nytt lif den gamla frågan om Norrlands kolonisation. Till en närmare belysning af, hur jag tänker mig den praktiska läggningen af denna kolonisation, får jag inom kort tillfälle att i annat sammanhang återkomma. —

Jag anmärker, att en del uppgifter rörande canadiska förhållanden, speciellt immigrationspolitiska, erhållits på vägar, som ej medgett en fullt effektiv verifiering i detalj.

För värdefullt biträde vid broschyrens utarbetande ber jag slutligen få uttala mitt tack till förste aktuarien Ernst Höijer och assistenten å Nationalföreningens mot emigrationen centralbyrå Hjalmar Lundberg.

Stockholm i september 1913.

Adrian Molin.

INNEHÅLL:

»THE LAST BEST WEST.»

Dominion of Canada, den vidsträcktaste af de britiska kolonierna, omfattar hela området norr om Förenta staterna (med undantag af Alaska, som tillhör Unionen, samt New Foundland och Labrador, som äro särskilda kolonier). Dess sydligaste trakter, norra stranden af Eriesjön, ligga på Dardanellernas breddgrad, och i norr når dess arktiska övärld närmare polen än någon annan del af jorden. Med sin utsträckning i öster och vester, räknad från de yttersta utposterna i Atlantiska och Stilla hafven, omspänner Canada godt en fjärdedel af hela jordens omfång.

Af Canadas fyrtio breddgrader är det dock blott en relativt smal zon, maximum 8^0 på ömse sidor om 50:e parallellcirkeln, som äger förutsättningar som odlingsbygd. Uppenbart är emellertid, att kulturgränsen förskjuter sig mot norr, ju längre vesterut man kommer. Särskildt gäller detta själfva pacifickusten, som har ett jämförelsevis mildt klimat tack vare den varma hafsström, som stryker utmed densamma. Och från Stilla hafvet blåser emellanåt genom Cordillerpassen en varm vind, *the chinook*, in öfver prärien.

Man har jämfört Canada med Sibirien. Redan en blick på kartan ger emellertid vid handen, att Canada tack vare sina fria och relativt lätt tillgängliga kuster med i stort sedt isfria hamnar är ojämförligt gynnsammare situeradt. Canadas klimat är heller icke så bistert som norra Asiens. Inom kulturområdet kommer våren tidigt, redan i april. Somrarna äro varma. Nederbörden är i allmänhet rikligare än i Förenta staterna, afdunstningen mindre; i stort sedt äro ock de klimatiska växlingarna mindre skarpa än i Staterna. Höstarna

äro kalla och vinterkylan är emellanåt mycket sträng, men sällan ihållande.

Detta gäller, som sagdt, kulturområdet. Hvad som ligger norr därom, de s. k. Nordvest-territorierna och de arktiska öarna, är intet annat än ogästvänliga ödemarker, ett tillhåll för några fåtaliga indian- och innuitstammar, en och annan kringströfvande beriden polis, missionär eller pälshandlare. En stor del af området är ännu helt och hållet outforskadt.

I 1600-talets början seglade den djärfve Henry Hudson öfver Atlanten, dubblerade Labradors nordkust och letade sig väg ned genom det stora innanhaf, som nu gömmer hans ben och bär hans namn: *Hudson Bay* — af entusiastiska canadensare kalladt »Canada's Mediterranean» —, en bred ishafsvik, som i form af ett ofantligt Y skär djupt ned i den canadiska kontinenten. På begge sidor härom och med utlöpare ända ned i Staterna utbreder sig den stora Laurentinska urbergsplatån, i geologiskt hänseende Canadas äldsta område. Landet är i öfrigt liksom det nordamerikanska fastlandet i sin helhet till strukturen bestämdt af motsatsen mellan det mer eller mindre utpräglade slättlandet i det inre och de begge bergskedjekomplexen utmed kusterna: i öster Appalachiska bergen och i vester de betydligt högre Cordillererna, hvilkas östligare kedja är känd under namnet Rocky Mountains eller Klippbergen.

Prärie i egentlig mening kan man kalla landet mellan Klippbergen och Laurentinska platåns vestliga gränsrand, som stryker fram strax öster om staden Winnipeg. Om man ville göra ett försök att gräfva sig ned genom prärien, skulle man sannolikt förr eller senare träffa på urberget, samma »gråsten» som går i dagen litet hvarstans hos oss och äfven, såsom redan nämnts, i Laurentinska platån och för öfrigt här och där i kustkedjorna. Lönen för en sådan »djupgräfning» skulle bli ingenting mindre än ett perspektiv på, hur prärien blef till i förhistorisk tid: ofvan urberget skulle man träffa aflagring på aflagring under olika geologiska skeden, då hela låglandet stod under vatten, af sand, kalk och lera omväxlande; slutligen, närmast ytan, morängrus och sand jämte större och mindre stenar, som forslats dit af jöklarna i den

jämförelsevis sena tid, då en stor del af kontinenten täcktes af inlandsis liksom nu Grönland och den arktiska övärlden.

Istiden har också satt andra märken efter sig. På många ställen dämde glaciererna upp befintliga vattenaflopp, så att sjöar bildades, och i nuvarande tid är Canada rikare på vattendrag än något annat land på jorden. Under istiden utbredde sig söder om Hudson Bay innanhafvet Aggasiz, lika stort som Bottenhafvet och Östersjön norr om Gotland. Däraf återstår nu endast sjön Winnipeg med kringliggande mindre sjöar, hvilkas vatten genom floderna Saskatchewan och Nelson River afbördas till Hudson Bay. Vester därom vidtaga andra rika flodsystem med aflopp till Ishafvet och Stilla hafvet. Men mest betydande äro de stora sjöarna inom kontinentens östliga hälft, på gränsen till Staterna: Lake Superior, Huron, Erie och Ontario (Michigan faller inom Unionen), som samtliga stå i förbindelse med hvarandra och genom S:t Lawrence-floden med Atlanten. Sedan denna farled kanaliserats — ett väldigt företag, som gått löst på inemot 80 millioner dollars —, kunna äfven stora fartyg gå direkt upp på floden in i hjärtat af landet, förbi de gamla betydande städerna Quebec och Montreal till de viktiga kulturstränderna utmed sjöarna.

Här ligger »Canadas trädgård», de trakter som utan gensägelse äro bäst belägna såväl med hänsyn till samfärdsel som klimat och jordmån. Majsen och vinet mogna här, och fruktodlingen är högt uppdrifven. Öfver hufvud träffar man här, i östern: kring de stora sjöarna, i den leende S:t Lawrence-dalen, vid de djupt inskurna Atlantvikarna och på öarna därutanför några af de bäst uppodlade och tillvaratagna bygderna i Canada, med mera intensivt och på binäringar baseradt jordbruk; här träffar man också de enda spåren af en gammal kultur i detta »country in the making».

Denna kultur är, hvad särskildt Quebec och den omgifvande landsbygden beträffar, *fransk*. Då man betänker, att Canada i halftannat sekel varit en engelsk koloni, gör det ett egendomligt intryck att se tricoloren vaja utanför de små landtliga husen i Quebectrakten och höra alla människor tala franska. Och de äro dock lojala engelska undersåtar! Det tycks sålunda vara möjligt att bevara sin nationalitet

i ett främmande land, i en främmande miljö, äfven sedan förbindelsen med moderlandet i mer än ett århundrade varit afbruten. Förtjänsten häraf är nog väsentligen — de katolska prästernas. Ty bortsedt från de fransk-canadiska böndernas djupt rotade konservatism har religionen varit af afgörande betydelse för vidmakthållandet af denna enastående »anakronism» i nationernas historia. Ren är rasen icke; indianskt blandblod öfverväger. Nativiteten är ojämförligt större än inom andra folklager, åtminstone intill sista tiden, detta sannolikt också ett utslag af den prästerliga politiken. På sista tiden lär en alltmer tilltagande utvandring pågå från de franska bygderna till öststaterna i Unionen, då väl slutligen äfven dessa trogna fransosers lott blir densamma som så många andra immigranters till Förenta staterna: att uppslukas af det stora folkhafvet.

Då Frankrike gjorde det första försöket att kolonisera Canada, var detta ännu ett okändt land, tillfälligt besökt af en och annan äfventyrslysten sjöfarare — *Leif Eriksson* lär ju ha varit den förste. Det var på 1530-talet, som *Jacques Carlier*, en energisk och oförvägen fransman, lade grunden till det franska väldet i Nord-Amerika. Koloniens förste guvernör blef *Samuel Champlain*. 1608 anlade han staden Quebec, än i dag hufvudstad för det fransktalande Canada. Trots Champlains duglighet och moderlandets intresse för kolonien, växte denna helt långsamt i välmåga, ständigt utsatt som den var för stridigheter med indianerna och de engelska kolonisterna i söder. De följande guvernörerna voro med få undantag ej sin uppgift vuxna, striderna med engelsmännen blefvo allt hetare, bit efter bit afträddes till England — New Foundland, Nova Scotia —, och slutligen måste fransmännen efter ett tappert försvar genom freden i Paris 1763 afträda Canada till engelska kronan.

Canadas hela befolkning var vid den engelska eröfringen omkring 60,000 personer, mest franska bönder. Härtill kommo, efter nordamerikanska frihetskrigets slut 1783, från de nybildade Förenta staterna ungefär 35,000 flyktingar, sådana som förblifvit England trogna. Dessa begge folkelement grupperade sig till en början i två skilda provinser, Quebec och Ontario, med hvar sin författning. Inom båda provin-

serna förekommo under 1800-talets första årtionden gång på gång oroligheter, föranledda af missnöjet med den dåliga förvaltningen. Den franska oppositionen förberedde t. o. m. upprättandet af en fransk-canadensisk nationalstat, men rörelsen hade inga djupare sympatier bland folket och kufvades utan svårighet, då England ändtligen insåg det betänkliga i att äga en upprorisk koloni så nära de fria amerikanska staterna. Genom en »act» af 1840 återförenades Öfre och Nedre Canada och fingo gemensamt parlament, en inför detta ansvarig, vid guvernörens sida ställd ministär samt egna provinsförsamlingar för lokala ärenden. Under den följande af reformer och raskt framåtskridande karakteriserade utvecklingen upptogos nya provinser i denna författning. 1867 skapades slutligen *Dominion of Canada*, som då bestod af Quebec, Ontario, Nova Scotia och New Brunswick. Två år senare, 1869, införlifvades det väldiga området vester om Ontario intill Klippbergen.

Detta har sin särskilda historia. År 1670 förlänades åt ett engelskt bolag, under ledning af prins Rupert af Pfalz, uteslutande privilegium att drifva handel, hufvudsakligen med pälsverk, i länderna kring Hudson Bay och att där utöfva lagstiftande, dömande och verkställande makt — alltsammans mot ett årligt arrende af »two elks and two black beavers», en rätt anspråkslös tribut för 70,000 kv.-mil! Bolaget — *The Hudson Bay Company* — anlade i olika delar af området starkt befästa fort, dit de insamlade skinnen fördes för att sedan transporteras till faktoriet Fort York vid Hudson Bay och därifrån öfverskeppas till England. Denna handel blef utomordentligt vinstgifvande, i synnerhet sedan konkurrensen med fransmännen upphört i och med Utrechtsfreden 1713, då dessa afsade sig alla anspråk på Hudson-bay-länderna. En ny medtäflare till kompaniet uppstod visserligen i det 1783 i Montreal bildade Northwest fur Company, men efter åtskilliga konflikter sammanslogos 1821 de begge bolagen till ett, med det gamla handelsmonopolet bekräftadt för 21 år. 1838 blef Hudson Bay Company ensam innehafvare af monopolet för ytterligare 21 år. Efter den tidens utgång (1859) blef privilegiet icke förnyadt: pälshandeln gafs fri. Och 1869 afträdde Hud-

son Bay Company till Dominion of Canada alla sina territoriella och administrativa rättigheter, mot en summa af 300,000 pund sterling och full äganderätt till $^1/_{20}$ af jorden i de för odling ägnade landområdena.

Kompaniet, som alltjämt intar en ledande ställning på pälsmarknaden, har efter denna tid utvecklats till ett kolonisationsföretag af stor betydelse. Bolagets guvernör var under hela tiden 1821—60 den kraftfulle Sir George Simpson. Dess ledande själ i senare tid har varit Donald A. Smith, nu Lord Strathcona, Canadas »Grand old man». Han utmärkte sig redan 1869, då det gällde att få bukt med det första svåra upproret i Red-river-dalen, framkalladt af blandfolkets missnöje med de detta år inträdda nya förhållandena.

Till en början upptogos Hudson-Bay-länderna i statsförbundet under det gemensamma namnet Nordvest-territorierna, men därifrån afsöndrades 1870 provinsen Manitoba och så sent som 1905 Saskatchewan och Alberta. 1871 hade pacificprovinsen British Columbia och 1873 Prince Edward Island vid Atlantkusten upptagits i förbundet. Dominion of Canada består alltså i närvarande stund af nio provinser, de maritima: Prince Edward Island, New Brunswick och Nova Scotia; de östra: Quebec och Ontario; de centrala: Manitoba, Saskatchewan, Alberta, och slutligen yttersta vestern: British Columbia. Samtliga provinser ha särskilda folkvalda legislaturer, som handlägga ärenden af mera lokal natur och bestämma villkoren för rösträtt till det gemensamma parlamentet. Detta, som sammanträder i förbundshufvudstaden Ottawa, består af två kammare, den undre folkvald, den öfre utsedd af regeringen, och handlägger gemensamma nationella angelägenheter.

Canadas areal är lika stor som Förenta staternas. Unionen har inemot 100 miljoner innebyggare, Canada omkring 7 miljoner. Vid 19:e århundradets början var Förenta staternas befolkning ungefär så stor som Canadas i början af detta århundrade. »Och var 19:e århundradet Förenta staternas, så är det 20:e Canadas århundrade.» Dessa ord af Canadas förre premierminister uttrycka hvad hvarje canadensare känner och är beredd att bevisa. Orden gälla icke

så mycket det gamla Canada, östern. De gälla framför allt de oerhörda prärievidderna i *vestra* Canada.

Från sjön Winnipeg i öster intill Klippiga bergens fot i vester sträcker sig den trädlösa, »rullande» prärien, med en totalareal af c:a 15,000 kv.-mil. Det på det hela taget gynnsamma klimatet, den jämförelsevis lättbrutna, delvis mycket bördiga jorden och ett rikt vattensystem äro de naturliga förutsättningarna för dessa väldiga arealers utnyttjande som jordbruksland. Jordens kvalitet är naturligtvis icke öfverallt densamma; buskmarker och moränstenlager kräfva af odlaren ett tyngre arbete än att blott sätta plogen i jorden, och det finns ofruktbara sandåsar, som alldeles gäcka hans möda. Ensamt i Alberta uppskattas dock den bördiga jorden till öfver 100 miljoner acres, hvaraf hittills knappt en procent tagits i anspråk. Den torra ökenregionen, som i Förenta staterna upptager betydliga sträckor, tränger med blott en flik in i Canada — »the dry patch» i södra Saskatchewan. I öfrigt är prärien till öfvervägande del rikligen bevattnad af de förut omtalade tätt förgrenade flodsystemen. Och där naturen ej räckt till, har konsten tagit vid: på stora områden, särskildt i södra Alberta, har man genom bevattningsanläggningar, hvarom mera nedan, sökt lägga under odling eljest af torka lidande landområden.

I århundraden låg prärien sådan naturen lämnat den, ett tillhåll för indianer, pälsjägare och cowboys. Hudson-Bay-kompaniet motarbetade i det längsta invandringen af kolonister såsom hinderlig för dess intressen. Först i och med territoriets införlifvande med Dominion började plogen sättas i präriejorden, och när det småningom blef kändt, hvilka väldiga odlingsbara vidder här lågo obrukade, dittills aktade »good for nothing», då flödade invandrarvågen på allvar ut öfver prärien. Kolonister från östra Canada, från Förenta staterna, från Nord-, Mellan- och Öst-Europa strömmade till i allt större skaror och togo jorden i besittning.

Denna väldiga tillströmning af folk och den därmed sammanhängande utvecklingen af landets materiella resurser hade varit otänkbar utan *kommunikationer*. Canada har i närvarande stund det relativt största järnvägsnät, som något land äger (5,6 km. pr 1,000 inv.). Utom ett tätt utgrenadt

system af statsjärnvägar i östra Canada finnas fyra stora linjer: Canadian Pacific Railway, Grand Trunk Railway, Canadian Northern och Great Northern.

Canadas järnvägar ha ej hållit jämna steg med utvecklingen — de ha i de flesta fall gått den långt i förväg. När »C. P. R.» — *Canadian Pacific Railway* — började byggas, förklarade en gentleman i Canadas underhus, att företaget skulle inte inbringa nog att betala vagnsmörjan med. Det var 1880. Redan 1885 var järnvägen färdig för trafik, och dess nuvarande nettoinkomster röra sig kring ett belopp af 30 miljoner dollars. Dess hufvudlinje utgår från Montreal, med anknytning till östra Canadas och Förenta staternas järnvägsnät, går därifrån till förbundshufvudstaden Ottawa, sedan norr om de stora sjöarna till Port Arthur vid Lake Superior. Därifrån norr om Lake of the Woods och söder om Winnipeg- och Manitobasjöarna öfver prärien till Klippbergen, som den genomskär i Kicking-Horse-passet, och slutligen genom British Columbia till slutpunkten Vancouver vid Stilla hafvet. Från denna hufvudlinje utgå i det inre en hel del sidobanor af betydande längd. Näst den Sibiriska banan är C. P. R. den längsta sammanhängande järnvägslinje under samma ledning i världen.

Grand Trunk Railway har utom en mängd linjer i östra Canada en i det närmaste färdig interocean linje från Quebec genom norra delarna af provinserna Quebec och Ontario till Winnipeg, där den stöter ihop med C. P. R., därifrån vidare till Edmonton, hufvudstaden i Alberta, där den möter en nordgående C. P. R.-gren från Calgary, Albertas andra stad, och vidare ut till Stilla hafskusten vid Prince Rupert.

Prärieprovinserna genomkorsas dessutom af *Canadian-Northern*-nätet, som med sin hufvudlinje förbinder Port Arthur vid Lake Superior med Edmonton i Alberta och sänder en mängd bibanor ned i hvetedistrikten söder om denna linje, samt af *Great-Northern*-systemet, en U. S. A.-järnväg, som går upp från Minnesota till Winnipeg och därifrån sänder trefvare in i centrala och vestra Canada.

Utmed dessa vidt utgrenade järnvägslinjer, de flesta ursprungligen framdragna genom ödemarker, ha på kort tid

uppvuxit lifskraftiga samhällen. Först och främst kan nämnas Winnipeg, hufvudstaden i Manitoba, förr i tiden Fort Garry, en af Hudson Bay-kompaniets förnämsta handelsplatser, numera destineradt att bli ingenting mindre än — Canadas »Chicago». Saskatchewans förnämsta stad är Regina. I Alberta äro hufvudorterna Edmonton och Calgary redan nämnda.

*

Härmed är bakgrunden för den moderna canadiska kolonisationen antydd. Denna har sin tyngdpunkt i jordbrukskolonisationen i de vestra staterna: Manitoba, Saskatchewan och Alberta, som genom sina i stort sedt gynnsamma förutsättningar i klimat och jordmån, gällande för väldiga arealer, redan tätt nog öfverspunna af ett kommunikationsnät med i knutpunkterna kraftigt uppblomstrande samhällen, äga snart sagdt oöfverskådliga utvecklingsmöjligheter.

Genom en planmässig och utomordentligt energisk kolonisationspolitik göras dessa möjligheter till verkligheter. Det gamla franska Canada har en lång historia och en jämförelsevis långsam utveckling bakom sig. Men Canadas framtid ligger i *vestern*, som nu håller på att koloniseras af germanerna — »The land of opportunity» — »The last best west», såsom färgstarka reklamer förkunna på alla Europas språk.

——— ♦ ———

Bild 1. Odlingsmark i nordöstra Minnesota.

HUR VESTERN EXPLOATERAS.

Kolonisationen af Canada är utan tvifvel en af de intressantaste företeelserna i den moderna odlingens historia. Och de metoder och den teknik, som utbildats för exploateringen af vesterns jord, måste karakteriseras som ett af de mest storartade dragen i modern organisation.

För att förstå vare sig kolonisationsapparaten eller farmkulturen i Canada är det emellertid oundgängligen nödvändigt att känna motsvarande företeelser i Förenta staterna, som äro de tidigare och i väsentliga hänseenden varit mönstergifvande för Canada, ehuru själfva tekniken i hög grad fullkomnats af erfarna engelska händer, och den bepröfvade engelska kolonisationsmetod, som här bestämt ledningen, sörjt för ett vida lugnare och fastare tempo i kolonisationen, utan de ofta planlösa rusningar, som karakterisera utvecklingen i Förenta staterna, och äfven utan den hänsynslösa rofdrift, utan tanke på framtiden, som i Förenta staterna fått lägga grunden till ödesdigra framtidsproblem.

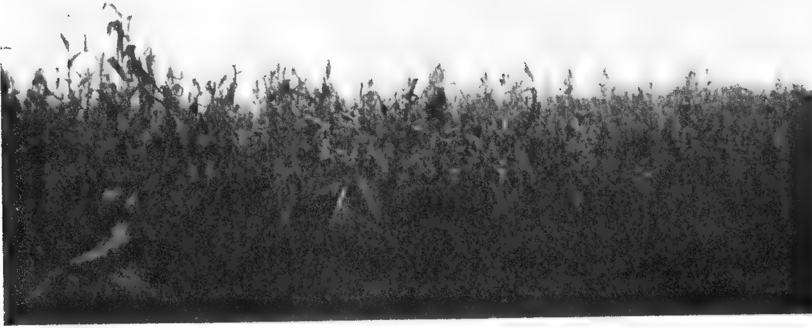

Bild 2. Majsfält i södra Minnesota.

KOLONISATIONEN I FÖRENTA STATERNA.

KOLONISATIONSAPPARATEN.

Man kan säga, att två principer, olika men verkande till samma resultat, varit bestämmande för jordbrukskolonisationen i Förenta staterna. På den ena linjen, som kan karakteriseras som institutet *home-stead*, utnyttjades det breda demokratiska initiativet hos de hundratusenden af kraftiga, jordhungriga invandrare, som, stängda i sina hemländer på grund af öfverbefolkning eller ekonomisk och social efterblifvenhet, strömmade ut öfver prärien för att där skapa sig en framtid.

Efter årslånga strider mellan å ena sidan kapitalistiska intressen i jordspekulationen, med sitt stöd i sydstaternas storbesittning, och å den andra de äldre nordöstliga kolonisationsstaternas småfarmare tillkom 1862 den förbundslag, som fastslog homesteadinstitutet. Denna lag, som ännu med vissa jämkningar äger bestånd, betecknar själfva grundvalen för den senare kolonisationen i Förenta staterna och uppslaget till den stora invandringen. Lagen tillförsäkrar hvarje man eller kvinna, som vill bosätta sig och drifva jordbruk inom

stat i Unionen, rätt att af Unionens oupptagna kartlagda jord erhålla homestead: jord för ett hem för sig och sin familj — eller ett »eget hem» efter svensk terminologi. Jordens areal för ett homestead bestämdes till 80 acres (1 acre = 0,4 hektar eller c:a $^{4}/_{5}$ tunnland), utgörande c:a 64 tnld, om jorden var belägen inom 10 engelska mils afstånd från jord, som öfverlåtits till järnvägsbolag, och 160 acres för jord belägen utanför den nämnda gränsen. För jorden hade nybyggaren att erlägga en viss inskrifningsafgift, växlande för olika stater och olika slag af jord mellan 14 och 22 dollars. Som villkor för upplåtelse gällde vidare, att nybyggaren erhöll endast en viss dispositionsrätt till jorden för de första

Bild 3. Från Iowas prärie.

fem åren, under hvilken tid han utan längre afbrott än sex månader hade att bebo och bruka jorden. Kunde han efter de fem årens förlopp styrka, att han enligt bestämmelserna häfdat sin homestead, erhöll han mot erläggande af vissa afgifter (6 à 12 dollars) *lagfart*. Denna kunde emellertid jämväl erhållas redan efter sex månader, men i så fall mot en kontant betalning, för den centralare belägna jorden af 2,50 dollars och för den aflägsnare belägna af 1,25 dollars pr acre.

På denna väg, den obemedlade invandrarens väg, ha enligt tillgängliga statistiska uppgifter sedan år 1863 skapats omkring 800,000 egna hem, för att fortfarande använda den svenska beteckningen. Härvid äro då icke inräknade upplåtelser af jord, som förvärfvats genom kontant betalning, och som ofta

Bild 4. Från trakten omkring Red Oak, Iowa.

hamnat hos jordspekulanter, utan endast de, å hvilka lagfart beviljats på grund af fem års hemvist och odling å jorden.

På den andra icke mindre betydelsefulla kolonisationslinjen utnyttjades *den affärsmässiga spekulationen* och skapades på samma gång förutsättningarna för all kolonisation: *järnvägskommunikationerna.* De stora järnvägslinjerna ha ju tillkommit på det sätt, att de koncessionerats åt affärsbolag, hvilka på samma gång som ett stöd för sin affär enligt vissa bestämda normer erhållit oerhörda arealer jord utefter sina järnvägslinjer. På så sätt blefvo järnvägsbolagen på samma gång kolonisationsbolag.

Bild 5. Göddjur af Herefordras.

Trafikintresset har för bolagen gifvetvis varit hufvudsaken. Det har gällt för dem att fortast möjligt få folk omkring järnvägslinjerna, d.v.s. att få trafik,

Bild 6. Gödboskap med majsfält i bakgrunden. Iowa.

folk och produkter att frakta. Men just därigenom ha de nödgats främja en hastig kolonisation. I stort sedt har det nämligen inte fallit dem in att ligga och hålla på jorden för att en gång senare i tiden kunna göra högsta möjliga spekulationsvinst. Med den taktiken hade kon dött medan gräset grott, d. v. s. järnvägen hade gått öfver styr. Bolagen ha sålunda tvärtom sökt fortast möjligt sälja undan jorden för ett skäligt pris och därigenom bidragit till ett snabbt, och man torde äfven kunna anse i stort sedt sundt, förlopp af kolonisationen.

Så skapades under samverkan mellan järnvägsbolagen och de stora transatlantiska ångbåtsbolagen den beundransvärda apparat, som sugit miljoner och åter miljoner invandrare från Europa öfver Atlanten och ut öfver prärien. Den mindre synliga delen af apparaten var den storartade kapitalistiska organisationen, framsprungen ur djärfhet, målmedvetenhet och kall beräkning; den synliga, själfva

Bild 7. Fårahjord.

uppsugningsapparaten, den härskara af emigrantagenter i Europa och fastighetsagenter därute, som alla i eget ekonomiskt intresse arbetade för samma mål och i sitt arbete förfogade öfver en reklamapparat, som talat alla språk, pröfvat alla medel, allt hvad ord och typer och tryckfärg förmått och i de egentliga emigrationsländerna såsom vårt eget säkert nått i en eller annan form hvartenda hem, hvarenda backstuga.

På omfattningen af denna rörelse finnes ingen annan statistik än den, i hvilken man afläser hela den oerhörda utvecklingen därute, som i stort sedt hvilar på den grund jordbrukskolonisationen lagt, på farmkulturens fasta grund.

Bild 8. Typisk större Iowa-farm.

FARMKULTUREN.

Jag skall här endast ge några antydningar om resultaten af denna kolonisation i den nuvarande farmkulturen i Förenta staterna som en bakgrund och en nödvändig sådan till den följande framställningen om Canada.

Genom de för homesteadupplåtelserna stadgade arealerna, hvilka på grund af den likformiga landtmäteritekniken, som jag senare skall utförligare beröra, i stort sedt kommo att tillämpas jämväl vid järnvägsbolagens jordförsäljningar, skapades en viss standard för den nordamerikanska farmen. Storleken 80—320 acres ställer denna i den storleksklass, där våra medelstora och större bondgårdar och mindre herrgårdar befinna sig. Det är sålunda en ur storlekssynpunkt sund och lifskraftig jordbruksstruktur, som här möter. Gifvetvis har

femtio års utveckling medfört förskjutningar både uppåt och nedåt i fråga om storleken: på åtskilliga ställen äro sålunda tendenserna till latifundiebildning fullt tydliga, på andra, särskildt i de äldre folkrikare, industrialiserade staterna har styckningen af de gamla farmerna till småfarmer på 20 à 40 acres nått betydande omfattning.

Med storleken sammanhänger karaktären af jordbruksdriften. Det kunde ju på de stora vidderna och med knapp tillgång på arbetskraft icke bli fråga om någon intensiv drift med utvecklad husdjursskötsel o. s. v. För dylika produkter, väsentligen beroende af den lokala konsumtionen, fanns heller ingen nämnvärd afsättning utom i vissa trakter med en mera förtätad industribefolkning.

Bild 9. Manbyggnad å Iowa-farm.

Tvärt om blef utvecklingen en rent extensiv drift med ensidig sädesodling för världsmarknaden, i många, oerhördt många fall urartande till ohejdad rofdrift. Äfven djuruppfödningen, där sådan förekom, var lagd efter stordriftens mått, vare sig det gällde nötkreatur, väsentligen för den inhemska konsumtionen, eller svinuppfödning, i stor utsträckning för export. Först på de senare åren har följt en tendens till intensivare drift i sammanhang med dels den pågående industrialiseringen, dels det allt mer sig uppenbarande nödtvånget att skona den utsugna jorden och söka bringa den upp i ny växtkraft.

Några konkreta drag i ord och bild från ett par typiska farmbygder skola ytterligare belysa farmkulturens karaktär.

Sydvestra hörnet af Iowa och sydöstra hörnet af Nebraska höra till Förenta staternas bördigaste farmbygder med flera rika svenska settlement. Det är utan tvifvel några af de fetaste bitarna af Amerikas jord, som här brutits och brukas af landsmän från olika delar af Sverige.

Medelpunkten för den svenska kolonisationen i Iowahörnet är en liten rent svensk stad, Stanton, i det mycket omtalade s. k. Hallandssettlementet, grundlagdt af en svensk präst från Halland, som hämtade en mängd af hembygdens ungdomar och planterade ut dem och äfven andra svenskar på vederbörande järnvägsbolags jord i dessa trakter. Jorden såldes då för omkring 8 doll. pr acre, år 1900 stod den i ett pris af 80 till 100 doll. pr acre, nu säljes den för 150 till 225 doll., motsvarande efter kursvärdet på dollarn 700 till 1,000 kr. pr tnld, eller samma pris som Skånes bästa jord.

Bild 10. Gammal nybyggarlada och nybyggd modern lada från Iowa.

Settlementen i Nebraskahörnet äro af i stort sedt samma karaktär. Medelpunkten är här en liten stad Wahoo, där Augustanasynoden har ett läroverk. Jordpriset ställer sig något lägre än i Iowa.

Gårdarna växla i storlek från 80 till 320 acres, mera sällan äro de öfver eller under. Utom hvete bär jorden majs, hafre och andra foderväxter. Hela arealen är sällan uppbruten, en del ligger i naturlig äng. En tämligen typisk fördelning af 200 acres är 25 acres hvete, 25 hafre, 100 à 125 majs, resten betesmark, tomter etc.

Man kan särskilja två motsatta jordbrukstyper: farmaren håller ett fåtal nötkreatur, endast några få mjölkkor för eget behof, de flesta ungdjuren säljas, en del svin uppfödas; utom

småsäden säljes äfven större delen af majsskörden. Eller också uppfodras allt fodret, inklusive majsen, på gården för gödning af dels nötkreatur för slakt, dels svin: endast småsäden säljes.

Den senare typen är naturligtvis den högre, mera ekonomiskt lönande, men den kräfver mera arbete, omtanke och förstånd och mera rörelsekapital än den förra. Det är klart, att det finnes alla öfvergångsgrader mellan de båda typerna. I stort sedt ligger dock det mesta jordbruket öfver åt den primitivare typen.

Jordbruket står nämligen efter svenska begrepp på en mycket låg nivå. Dikning förekommer icke eller undantagsvis och torde på grund af jordens natur vara mindre nödvändig. Planmässig cirkulation är sällsynt, äfven om numera nog i regel någon växling iakttages. Där intet större antal djur hålles, suges jorden år efter år af sädesgrödor utan att få någon gödsel — man påvisar fall, då samma jord sugits med majsgröda efter majsgröda 20 till 30 år ungefär på samma sätt, som det gick till i Värmland under hafreodlingens glansperiod här i Sverige. Äfven där man håller ett större antal djur, tillvaratages gödseln antingen högst primitivt eller vanligast icke alls. Det är klart, att med en sådan brukning skall äfven den härliga Iowajorden börja vara sugen. Det är nog att nämna för en jämförelse, att omkring 700 kg. hvete pr acre anses som medelgod skörd, under det att svensk medelgod hveteskörd på motsvarande areal går upp emot det dubbla.

Bild 11. Iowa-farm.

Byggnaderna för jordbrukets behof ha intill de sista åren varit ytterst primitiva. All halm stackas. Klimatet tillåter djuren att vistas ute i en inhägnad hela vintern; för oväderstillfällen finnes ett skjul, där på samma gång utfodringen

äger rum. Svinen gräfva sig in och få skydd i halmstackarna.

Hela denna primitivitet står i en karakteristisk motsats till den synnerligen utvecklade tekniken i allt, som rör det extensiva jordbruket: ypperliga plogar, skördemaskiner, tröskverk, uppfordringsinrättningar för hö o. s. v.

Utvecklingen går emellertid äfven här mot intensivare drift. De vaknaste jordbrukarne ha börjat ta sitt parti. Kreatursantalet ökas. Under de sista åren ha på en hel del farmer nybyggts präktiga praktiska uthus, anordningar för bättre tillvaratagande af gödseln ha vidtagits, man har börjat förbättra jorden genom gröngödsling, vanligen så att senare skörden på andra eller tredje årets vallar nedplöjes. Nya jordkonserverande foderväxter, t. ex. luzernen, ha börjat odlas med stor framgång o. s. v. Denna omläggning af jordbruket går dock icke på en dag. Och utan tvifvel kommer öfvergångstiden att bli svår nog.

Bild 12. Nebraska-farm med nybyggdt svin- och hönshus.

Det lider vidare intet tvifvel, att de sista årens utveckling i dessa trakter icke i allo varit sund. Jag påpekade nyss, hur den oodlade jorden köptes för ett 40-tal år sedan för 8 doll. pr acre, hur odlad jord ännu för 10 år sedan köptes för 80 doll. pr acre, men på 10 år fördubblats i pris och mera därtill. Denna värdestegring motsvaras ingalunda af gjorda förbättringar: dikning, gödning o. s. v., tvärtom har jorden i stort sedt endast sugits ytterligare för hvarje år. Manhusen äro visserligen i regel präktiga, men uthusen, såsom redan framhållits, mycket primitiva. Ökningen af jordvärdet är betingad framför allt af de stegrade priserna på landtmannaprodukter under den allt starkare pågående indu-

strialiseringen. Men en afseväird del måste otvifvelaktigt sättas på den rent spekulativa värdestegringens konto under denna period.

Häri ligger gifvetvis en fara. Den, som köpt sin jord för 85 doll. och kan sälja den för 185, har ingenting att klaga öfver. Annorlunda kommer det otvifvelaktigt att ställa sig för den, som köper sugen jord för 185 och måste sätta jorden i kultur, lägga ned afsevärda kapital i kreatur, byggnader, gödselstäder o. s. v. Huruvida denna jordbrukets omläggning, som står för dörren icke blott i nu berörda trakter, utan öfverallt i Förenta staterna — i östern äro redan massor af utsugna farmer nedlagda —, kan ske utan en kris, synes tvifvelaktigt. I mycket beror gifvetvis detta på de handelspolitiska förhållandenas utveckling i Förenta staterna.

Bild 13. Modern uthusbyggnad från södra Minnesota.

*

Går man norr öfver genom mellanstaterna, finner man t. ex. i Minnesota, den svenska staten par préférence, en jordbruksstruktur i flera afseenden olik den i Iowa eller Nebraska, men i stället närmande sig Canadas. I dessa stater är majs hufvudsädet, i Minnesota hvetet. Minnesota koloniserades tidigare: jordbruket har därför i dessa trakter dels i viss mån hunnit längre i tekniskt hänseende, dels också mera karakteristiskt utpräglats i de båda motsatta riktningarna: stordrift och smådrift. Man finner en starkare växling i jordbruksenheternas storlek. De gamla homesteadfarmerna ha styckats i ganska stor utsträckning; farmer på omkring 40 acres äro sålunda icke ovanliga. Å andra sidan äro tendenser till latifundiebildning märkbara.

Parallellt med uppkomsten af mindre jordbruksenheter har gifvetvis gått en intensifiering af jordbruket. Detta kan karakteriseras som blandadt jordbruk, sädesodling och ladugårdsskötsel, i stort sedt med tyngdpunkten på sädesodlingen. Vanligen hålles dock ett ganska stort antal mjölkdjur.

Jordbruksförhållandena äro emellertid afsevärdt olika i södra och norra delarna. I södra delen spelar majsodlingen en ganska stor roll. Jordbruksstrukturen gör ett solidt och vederhäftigt intryck. Farmerna äro här ganska stora, välbyggda, äfven hvad uthusen beträffar, man har börjat tillvaratага gödseln, bemödar sig om en rationell jordbehandling, man har gjort början att införa cirkulation o. s. v. Karakteristiska för de bättre farmbygderna i södra Minnesota äro t. ex. de rika svenska settlementen mellan Winthrop och S:t Peter.

I mellersta delarna af Minnesota är naturen af sörmländskt kynne med bördig jord och med jordbruk af väsentligen samma struktur som i de nyss nämnda settlementen i södra Minnesota. Längre norr ut är bygden svagare, delvis karg, majsodling förekommer nästan icke, äfven hveteodlingen är tillbakaskjuten och ställvis vansklig på grund af frost. Jordbrukets tyngdpunkt synes på de ställen, där det förefaller typiskt och tekniskt utveckladt, ligga öfver på foderväxtodling, företrädesvis klöfver, hvarmed sammanhänger en relativt sedt mera utvecklad mjölkhandtering än i de södra trakterna. Mjölken förädlas vid talrika små mejerier af andelstyp. Svagare farmer utan förmåga att hålla större antal kreatur sälja sitt foder till ekonomiskt starkare farmer med utvecklad mjölkhandtering. På karg, sandig jord förekommer flerstädes en långt drifven potatisodling.

Bild 14. Uthusbyggnad från Minnesota med »silo» för ensilage.

Att döma af skörderesultaten är jorden uppenbarligen mångenstädes starkt sugen; odling af hvete på samma jord upptill ett par årtionden förekommer. I hvarje fall är det ytterst sällsynt att finna ett ordnadt växelbruk efter svenska

anspråk. I regel gäller äfven här, att jordens gödsling är för svag på grund af för litet kreatursantal i förhållande till sädesarealerna och otillfredsställande anordningar för gödselns tillvaratagande. Enligt uppgift kan sålunda hveteskörden mångenstädes nedgå under 10 bushels pr acre, och 15 anses vara försvarlig skörd, under det att 40 bushels på ifrågavarande areal torde kunna anses som medelgod skörd i Sverige. Nyupptagna homesteadfarmer nedläggas icke sällan, och äfven torde förekomma, att äldre, utsugna farmer läggas öde såsom i öststaterna.

Bild 15. Nyupptagen farm i nordöstra Minnesota.

Den tillgängliga homesteadjorden är i regel karg och svårbruten, hvilket gäller äfven annan odlingsmark, som tillsaluhålles genom järnvägsbolag och landaffärer. Under de förhållanden, som här skisserats, förvånas man icke att finna en högst afsevärd utvandring af jordbrukare och jordbruksarbetare från Minnesota till *Canada.*

Här möter det problem, som ur svensk emigrationssynpunkt är af det största intresset. Jordbruket bjuder ju jordbruksarbetaren ett ganska väl aflönadt arbete, som dock är af öfvervägande säsongnatur. Han har emellertid utsikt att under något antal år kunna hopspara ett belopp, så att han kan börja tänka på att skaffa sig egen jord. Hvilka möjligheter till förvärf af jord har då numera Förenta staterna att bjuda?

Om man vet, att välbelägen, god jord i Iowa står i ett pris af upptill 225 doll. pr acre, i Nebraska i 150, i Minnesota i 100 doll., är det klart, att den relativt litet bemedlade jordbruksarbetaren icke har stora möjligheter att genom köp förvärfva sig redan odlad och bebyggd jord. Sker detta, så sker det vanligen på den vägen, att han först under ett

antal år arrenderar jord, för att sedan, om arrendet slagit väl ut och gett honom förtjänst, efteråt köpa jord.

Den odlingsmark, som utlämnas såsom homestead eller utbjudes till salu för billigt pris genom landaffärerna, är numera, såsom redan framhållits, af allt att döma af svag beskaffenhet, såväl till kvalitet som läge, och synes icke locka.

Så mycket mera locka de liberala utbuden af jord i Canada. Kolonisationsmyndigheterna i Canada, de stora järnvägsbolagen, landagenterna drifva en intensiv agitation för vestra Canada i jordbruksdistrikten i Staterna. Man kan knappast öppna en ortstidning i dessa bygder utan att finna kraftiga reklamer för den canadiska jorden, mängder af en raffineradt skickligt hopsatt reklamlitteratur spridas, smarta landagenter arrangera särskilda landsökartåg ända nedifrån Nebraska upp till Alberta i Canada o. s. v.

Resultaten ha icke uteblifvit. Det är icke nog med att mindre bemedlade jordbruksarbetare söka sig till Canada för att köpa jord eller ta homestead, det är numera ingenting ovanligt, att relativt välsituerade farmare i Staterna sälja sina farmer och skaffa sig jord i Canada. Man förstår, att det kan vara lockande för en liten farmare med 40 acres jord i Wisconsin att sälja sin jord för, låt oss säga, 100 doll. pr acre, och använda sina pengar till att bebygga och sätta upp en farm på 160 acres jord, som han får gratis i Canada.

Bild 16. Nybyggarekoja — »log-cabin» — från Minnesota.

Bild 17. Landskap från Canada — »Little Bear Lake» —, trakten vester om Wetaskiwin i Alberta.

DEN CANADISKA KOLONISATIONSAPPARATEN.

Den canadiska kolonisationen regleras genom »the Dominion lands act» af år 1908. De egentliga kolonisationsprovinserna äro, såsom redan påpekats, Manitoba, Saskatchewan och Alberta, men jord för nybyggare finnes äfven i öfriga delar af Canada, med undantag för de sydöstra provinserna, där jorden i allmänhet tillhör den gamla infödda franska eller anglosachsiska befolkningen.

Jord i allmän ägo är antingen »dominion land», d. v. s. jord, som står under den canadensiska regeringens i Ottawa administration, eller »provincial crown lands», d. v. s. jord i allmän ägo i de östra provinserna Nova Scotia, New Brunswick, Quebec och Ontario, som administreras af respektive provinsmyndigheter. Dessutom är ett stort område i British Columbia, »the British Columbia Railway-belt lands», lagdt under riksregeringens i Ottawa administration, dock

Bild 18. Odlingsmark med moränsten på Saskatchewans prärie.

endast beträffande »agricultural lands», då däremot »mineral lands» inom detta område disponeras af provinsregeringen.

Vid sidan af den allmänna statsjorden eller »free lands» komma »school lands», som administreras af de olika provinsregeringarna, »Hudson Bay lands» och »railway grant lands», till hvilka olika kategorier det blir anledning återkomma.

31	32	33	34	35	36
30	School 29 Section	28	27	H. B. 26 Section	25
19	20	21	22	23	24
18	17	16	15	14	13
7	H. B. 8 Section.	9	10	School 11 Section.	12
6	5	4	3	2	1

Bild 19. Schema för »township».

Dröjer man först vid den för all kolonisation betydelsefulla *landtmäteritekniken*, så är denna väsentligen densamma som i Förenta staterna.

Den allmänna jorden i provinserna Manitoba, Saskatchewan, Alberta, de nordvestra territorierna samt tre och en half miljon acres land, det s. k. »Railway-belt lands», i British Columbia uppdelas i anslutning till längd- och breddgraderna i »townships».

Ett »township» är en kvadrat med sex eng. mils sida, innehållande sålunda 36 engelska kvadratmil. Hvarje »township» är uppdeladt i 36 rutor eller »sections» af en eng.

Bild 20. Odlingsbygd i östra Saskatchewan, trakten omkring Fleming.

kvadratmils storlek och innehållande hvardera 640 acres land. En fjärdedels »section» eller 160 acres (64,75 hektar eller 131,17 tunnland) utgör storleken af ett vanligt »homestead».

Bild 19 visar planen af ett »township». I regel äro de udda sectionerna järnvägsland och sålunda endast de jämna tillgängliga som homestead för nybyggare. Af de udda äro emellertid n:ris 11 och 29 undantagna till understöd af traktens skolväsen, och af de jämna tillhöra i vissa distrikt n:ris 8 och 26 Hudson Bay Co, utgörande den förut omnämnda ersättningen till detta bolag för afträdandet af dess gamla privilegier.

Denna enkla och lättvindiga landtmäteriteknik underlättar naturligtvis i hög grad det led i kolonisationen, som kan karakteriseras med termen *jordförmedling*. Den är synnerligen billig, efter allt att döma pålitlig, och den ger en hög grad af reda, fasthet och öfverskådlighet. Inte minst detta senare är af en mycket stor betydelse vid förmedlingen och tillgodogöres genom ett omfattande *kartmaterial*, som är både på grund af sin billighet och sin enkelhet tillgängligt icke blott för ledarne af kolonisationen utan för hvarje enskild tjänsteman, real-estate-agent och nybyggare och blir sålunda ett ovärderligt commune bonum vid all kolonisation i Canada.

I öfrigt löper kolonisationen efter samma båda linjer i Canada som i Förenta staterna: den *statliga* och den *privat affärsmässiga* med mer och mindre spekulativt kynne.

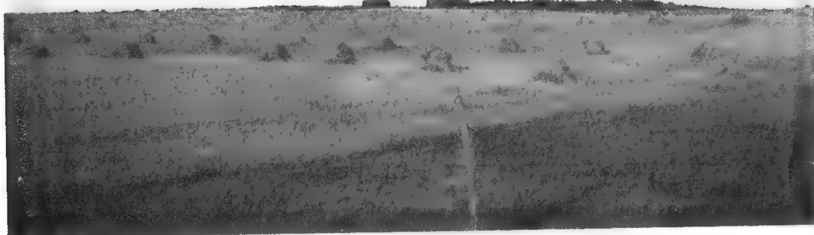

Bild 21. Skuret hvete i trakten omkring Fleming, Sask.

DEN STATLIGA JORDBRUKSKOLONISATIONEN.

Denna förfogar öfver en apparat, som är ojämförligt öfverlägsen hvad Förenta staterna mer än möjligen i undantagsfall kunnat prestera. Ryggraden i denna är ett med hjälp af karttekniken åstadkommet fullständigt, öfverskådligt *inventarium* öfver den för kolonisation lämpliga jorden, till hvilket knyter sig en ganska långt gående verklig realkännedom om de olika distriktens egenskaper, förutsättningar för olika slag af jordbruksdrift och för olika slag af kolonister. Häri ligger den första förutsättningen för den *planmässighet*, med hvilken kolonisationen ledes från zon till zon, så att säga rullar ut öfver prärien. I stort sedt följer kolonisationen järnvägslinjerna, strålar ut från stationerna, medan järnvägslinjerna själfva i sin ordning bestämmas till sin dragning och tiden för utförandet af kolonisationspolitiska syften och kraf.

Centralledningen af kolonisationen är förlagd till hufvudstaden Ottawa under inrikesministern och tillkommer »the superintendent of immigration», som i sin ordning har under sig en »assistant superintendent of immigration» i London och en »commissioner of immigration» i Winnipeg. Centralledningen kompletteras af en i Brandon, Manitoba, bosatt »ge-

Bild 22. Hvetet köres till trösken. Fleming, Sask.

neral colonization agent» med uppgift att planlägga kolonisationsarbetet och genom såväl inspektion som initiativ trygga ett gynnsamt förlopp af kolonisationen.

De centralledningen närmast underordnade organen äro å ena sidan *kolonisationskontoren* i de olika provinserna och å andra sidan *emigrationskontoren* i Europa och Förenta staterna, hvilka senare förmedla tillförseln af nybyggarne och de lika viktiga jordbruksarbetarne. De kolonisationskontor, som äro belägna i provinserna Nova Scotia, New Brunswick och Quebec, och som tillhandahålla »crown land», sortera under respektive provinsregeringar och insända rapporter till »the superintendent of immigration». Alla de öfriga, hvilka tillhandahålla »dominion land», lyda under »the commissioner of immigration» i Winnipeg. De europeiska emigrationskontoren arbeta under ledning af »the assistant superintendent of immigration» i London och de amerikanska under »the superintendent of immigration» i Ottawa, som leder deras arbete med tillhjälp af en reseinspektör.

Det egentliga inre kolonisationsarbetet försiggår i de vestra provinserna med sammanknytningspunkt i Winnipeg.

Provinsen Manitoba var 1909 uppdelad i nio distrikt, med sex kolonisationsbyråer, nämligen i Winnipeg, Brandon, Emerson, Teulon, Swan River och Dauphin. Provinsen Saskatchewan har tio dylika distrikt med tretton byråer, hvaraf de äldsta i Battleford, Estevan, Humboldt, Moose Jaw, Prince Albert, Regina och Yorkton. Provinsen Alberta

Bild 23. Hvetet tröskas.

har sju distrikt med sju byråer, hvaraf de äldsta i Calgary, Edmonton, Lethbridge och Red Deer. British Columbia slutligen har fem distrikt och tvenne byråer, nämligen i Kingsgate och New Westminster. I Ontario omnämnas tvenne byråer förutom centralledningens hufvudkontor i Ottawa, nämligen Port Arthur och Fort Frances.

De östra provinsernas kolonisationsbyråer äro förlagda till följande platser: Halifax i Nova Scotia, S:t John i New Brunswick, Quebec och Montreal i Quebec.

Distriktsbyråerna med sina underlydande lokalkontor ha till uppgift att mottaga immigranterna-nybyggarne, de sortera och fördela dem planmässigt med hänsyn till ras, nationalitet och religion, i syfte att främja sammanlefnaden och samhällsbildningen och sörja för en lämplig fördelning af pålitliga engelska element bland de främmande, hvarigenom angliseringen af de icke engelsktalande påskyndas och man särskildt söker motverka amerikaniseringen genom de talrika invandrarne från den sydlige grannen. Sedan materialet sålunda siktats och de rättsliga angelägenheterna rörande jordförvärfvet ordnats, utplanteras kolonisterna på sina jordlotter genom en tjänsteman på landkontoret, som åtföljer hvarje grupp af kolonister, utpekar hvars och ens lott, fixerar rågångar om så erfordras, och som ofta lämnar råd och anvisningar för bebyggandet, för de första odlingsarbetena o. s. v.

Detta arbete öfvervakas noggrant af »the general colonization agent», som för öfrigt ej tar sin hand ifrån kolonisterna, så länge de äro i behof af hans understöd. Han förskaffar dem utsäde från närmaste »experimental farm»; om skörden på något håll slagit fel, låter han med tillhjälp af canadensiska gendarmeriet, »the mounted police», upplägga depoter af lifsmedel i de nödställda distrikten. Han rapporterar genast till »the superintendent of immigration» alla förhållanden, som han anser vara för kolonisationens sunda

Bild 24. Stationssamhälle med »elevators» på Canadas prärie, Fleming, Sask.

utveckling hindrande o. s. v. Dessa sidor af kolonisationsarbetet skola i det följande något närmare belysas.

Där kolonisten hamnar, har han i regel rimlig väg till närmaste järnvägsstation, omkring hvilken redan vuxit upp ett litet karakteristiskt stationssamhälle. Där finnas handlande, som tillsaluhålla nödiga lifsmedel, byggnadsmaterial och verktyg, utsäde, landtbruksredskap och maskiner. Där finnes i allmänhet redan också den karakteristiska elevatorn redo att mottaga skörden under statens kontroll i fråga om vägning och bestämning af sädens kvalitet i syfte att förebygga, att den nykomne oerfarne nybyggaren blir skinnad

af samvetslösa uppköpare. I allmänhet dröjer det dock åtskilliga år, innan kolonisten kommer därhän, att han kan använda sig af elevatorns tjänster. Resultatet af den första sommarens arbete blir nog i regel föga mer än ett hjälpligt kyffe till bostad och några uppbrutna tegar för potatis och brödsäd.

Bild 25. Nybygge vester om Wetaskiwin, Alberta.

Till några konkreta drag af nybyggarelifvet får jag tillfälle återkomma.

De villkor, under hvilka homesteadjorden upplåtes, äro följande.

En nybyggare, som önskar erhålla »homestead», har att vända sig antingen till ett af de nyssnämnda i hvarje distrikt etablerade »land-offices», eller till någon af dessa byråers representanter, där han betalar en inskrifningsafgift af 10 dollars, samt, för så vidt han ej redan är britisk undersåte, lämnar en skriftlig deklaration, att han har för afsikt att bli detta.

Hvarje manlig individ, som fyllt 18 år, och i öfrigt hvarje person, som är målsman för en familj, har rätt att begära »homestead». En änka med minderåriga barn kan sålunda ansöka om homestead. Under en tid af ett år kan äfven ett »homestead» reserveras åt en yngling, som endast ingått i sitt 17:e år, med villkor att han under denna tid har sin bostad på jorden, eller hos fader, moder, bror eller syster inom en rayon af ej mer än nio eng. mil därifrån.

Bild 26. Nybygge från Young, Sask.

Nybyggare, som har bosatt sig på allmänt land, innan detta blef uppdeladt och därmed underkastadt bestämmelserna i »the Dominon lands act», kallas »settler» och har prioritetsrätt till det »homestead» han bebor.

Ansökan om erhållande af »homestead« kan blott en enda gång beviljas till en och samma person, för så vidt ej den sökande företer särskild tillåtelse från vederbörande minister.

Inom sex månader efter ansökans beviljande måste den sökande taga landet i besittning genom att där bosätta sig.

För att slutligen erhålla äganderättshandlingar till sitt »homestead» måste nybyggaren iakttaga följande bestämmelser.

Han måste under de tre år, som följa på ansökans inlämnande, ha bebott sin jordlott under en tid af minst sex månader hvarje år; vidare skall han där ha uppfört ett beboeligt hus och ha brutit minst 30 acres åkerjord, hvaraf 20 acres böra bära gröda, och slutligen måste han ha iakttagit de formaliteter, som göra honom till britisk undersåte. Om nybyggaren i enlighet med erhållen tillåtelse har haft sin bostad utanför jordlottens område, men inom en rayon af nio eng. mil, måste han ha brutit minst 50 acres åkerjord, hvaraf 30 bärande gröda, innan han utfår äganderättshandlingar till sitt »homestead». Lagen föreskrifver äfven, att detta arbete skall vara något så när jämnt fördeladt på de tre åren.

Inom vissa distrikt kan innehafvare af »homestead» tillgodonjuta s. k. »pre-emption», d. v. s. förköpsrätt, efter uppfyllandet af vissa villkor, till ytterligare en fjärdedels »section» eller 160 acres, förutsatt att den önskade jorden sammanhänger med det »homestead» nybyggaren fått på sig registreradt. Bestämmelserna för ansökans inlämnande och erhållande af lagfart ansluta sig till de för »homestead»-upplåtelse gällande, med den skillnad, att bostadstvånget här är utsträckt till sex år, men med frihet för bebyggaren att bo på endera den nya eller den gamla jordlotten; han skall dessutom, innan han får lagfart, på lotterna ha brutit tillsammans 80 acres åkerjord. Slutligen måste han, förutom inskrifningsafgiften af 10 dollars, betala för jorden ett pris af 3 dollars pr acre; en tredjedel af denna köpeskilling er-

lägges vid utgången af tredje året från inskrifningsdagen räknadt och återstoden i fem lika stora årliga inbetalningar med 5 % årlig ränta å oguldet belopp.

Bild 27. Gammal nytillbyggd farm från trakten af Wetaskiwin, Alberta.

Nybyggare, som på sin egen jordlott ej har någon skog, erhåller rätt att å allmän skog afverka en kvantitet af 3,000 löpfot byggnadstimmer, 400 bjälkar för takstolar (»roof-poles»), 500 gärdesgårdsstolpar samt 2000 gärdesgårdsstörar. Alla innehafvare af »homestead» eller bona fide »settlers», som ej äro i besittning af skog, erhålla tillåtelse att till husbehof (»for fuel and fencing») kostnadsfritt afverka torrt virke.

I de östra provinserna Ontario och Quebec äro bestämmelserna för erhållande af »homestead» af den allmänna jorden varierande. I vissa distrikt erhållas jordlotter om 100 till 200 acres utan kontant ersättningsskyldighet, men mot villkor för nybyggaren att utföra vissa förbättringar; i andra erhålles jorden mot betalning af ett jämnstruket pris af 2 sh. pr acre. Som exempel må anföras Rainy River

Bild 28. Gamla och nya uthus till farmen bild 27.

Valley i Ontario, där ett område af 600,000 acres finnes disponibelt för nybyggare, och där innehafvare af »homestead», som är målsman för familj, har rätt att öka sitt »homestead» med ytterligare 80 acres till ett pris af 4 sh. pr acre; bostadstvånget är där 3 år, och under denna tid måste nybyggaren ha brutit 15 acres. I provinsen Quebec finnas omkring 7,000,000 acres allmän jord till salu.

Såsom i det föregående nämnts ha till stöd för undervisningsväsendet i provinserna Manitoba, Saskatchewan och Alberta i hvarje »township» reserverats som »school lands» tvenne »sections». Nybyggare kunna i dessa »sections» ej

Bild 29. Farm i trakten af Fleming, Sask.

erhålla något »homestead», utan säljes dylikt land på öppen auktion till den högstbjudande, när vederbörande anse tiden lämplig. Af köpesumman erlägges 10 % på auktionsdagen, och resten i 9 lika stora årliga inbetalningar jämte 5 % ränta å resterande köpeskilling. De häraf inflytande medlen omsättas i canadensiska statspapper, å hvilka räntan utbetalas till respektive provinsregeringar för bestridande af kostnaderna för skolväsendet.

Man finner, att bestämmelserna för »homestead» i Canada nära ansluta sig till den amerikanska homesteadlagens. Villkoren äro dock i vissa hänseenden afsevärdt liberalare. Arealen är sålunda alltid 160 acres, hvarjämte homesteadtagaren

i vissa distrikt har rätt att genom »pre-emption» för ett billigt pris förvärfva ytterligare lika stor areal att sammanläggas med homesteadjorden.

Man kan slutligen icke undgå att redan här göra en jämförelse mellan de enkla bestämmelser, som sålunda reglera hela den väldiga kolonisationen i Canada, och de svenska författningarna för upplåtelser af odlingslägenheter i Norrland. I ena fallet endast några få grundvillkor, åt hvilka sedan den arbetande människan ger lifvets innehåll och mångfald, å andra sidan ett nät af bestämmelser, som snärjer människan och det skapande initiativ, som möjligen kan göra sig påmint. Resultatet blir också väsentligen olika.

*

Parallellt med det direkta kolonisationsarbetet löper en omfattande statlig verksamhet för att främja en rationell utveckling af de nyskapade farmernas jordbruksdrift.

Här kunna lämnas endast några korta antydningar och exempel rörande denna verksamhet.

Af stor betydelse i detta hänseende är en permanent kommitté af parlamentsledamöter, »the select standing committee on agriculture and colonization», som i allmänhet öfvat ett viktigt inflytande på utvecklingen af kolonisationen och immigrationsväsendet.

På initiativ af denna kommitté tillkom 1866 »the Dominion experimental farm system», en intressant och betydelsefull institution, som nu med sina nio mönstergårdar och experimentalfält omspänner hela kontinenten från Nova Scotia, där den första mönsterfarmen upprättades, till British Columbia, där arbetet pågått endast några år.

På dessa farmer nedlägges inom alla jordbrukets grenar ett intensivt och omfattande arbete för att på vetenskaplig väg experimentera fram de för canadiska förhållanden lämpligaste metoderna i jordbruksdriften och sedan för studerande direkt eller genom utsända konsulenter demonstrera dessa metoder och i allmänhet vägarna att på det mest praktiska och rationella sättet utnyttja jordens resurser. Så finnas särskilda afdelningar för sädesodling, boskapsskötsel, me-

jerirörelse, hortikultur, kylteknik m. m. Vid mönstergårdarna finnes vanligen äfven kemist, som gratis utför analysprof.

Helt naturligt ligger å »experimental farms» tyngdpunkten i arbetet på studiet af de sädesslag, som bäst lämpa sig för Canadas jordmån och klimatförhållanden. Genom omfattande experiment under tio års tid — af särskild betydelse i ett land, där tradition fullkomligt saknas — har man sökt utröna bästa tidpunkten för sådd af vårhvete och kommit till intressanta och praktiskt betydelsefulla resultat, i det man kunnat påvisa de procentuella variationerna i skörderesultatet vid sådd å olika tidpunkter under våren.

På samma gång producera experimentfarmerna stora kvantiteter utsäde och ha härutinnan sin icke minsta betydelse. Mindre kvantiteter utsäde sändas omkring gratis till nybyggare, som därom anhålla. Ett exempel på omfattningen af denna trafik får man i en rapport från en af farmdirektörerna, som ett år meddelar, att han från midten af december till april i små portioner om 2 ½ kilo hvete eller 2 kilo hafre expedierat mellan ett halft och ett ton utsäde om dagen.[1])

Vid farmerna experimenteras äfven med olika till kreatursfoder lämpliga baljväxter; särskildt söker man acklimatisera »alf-alfan», luzernen. På samma gång pröfvar man de olika foderväxternas lämplighet för olika kreatursraser.

Vidare fungera farmerna som allmänna *upplysningsbyråer* för Canadas farmare och ha härutinnan en synnerligen stor betydelse. Man får en föreställning om omfattningen af detta upplysningsarbete bland nybyggare, då man erfar, att under de sista tio åren i medeltal öfver 300,000 bref och meddelanden per år blifvit utsända till canadensiska landtbrukare.

Slutligen en liten intressant detalj, af hvilken åtskilligt

---

[1]) I 1910 års redogörelse för de ärenden, som behandlats af »the select standing committee on agriculture and colonization», finnes en lång, detaljrik och entusiastisk berättelse af canadensiska regeringens utsädesexpert öfver hans besök i Sverige och särskildt Svalöf, som han kallar »the world's most famous seed breeding station». Af denna rapport lät man trycka 20,000 exemplar.

för oss kunde vara att lära. I vissa folkskolor har man infört trädgårdsarbete, som har visat sig ge de allra bästa resultat. Barnen erhålla ett stycke jord att odla — vanligen två barn tillsammans om ett stycke; endast två skoltimmar pr vecka ägnas åt detta arbete. De få på samma gång teoretisk undervisning i jordbruk och trädgårdsskötsel. Uppsatsskrifning och aritmetiska problem baseras på arbetet i trädgården. Detta trädgårdsarbete har ej blott ökat barnens intresse för jordbruk utan äfven för skolstudierna i allmänhet. Man har upprättat en statistik, som visar, att i de skolor, där intet trädgårdsarbete utförts, blefvo 51 proc. af barnen underkända i examen, då däremot i de fem skolor, där sedan tre år trädgårdsarbete förekommit, endast 29 proc. föllo igenom.

AFFÄRSKOLONISATIONEN.

Denna är i Canada liksom i Förenta staterna knuten i första hand till järnvägsbolagen, som fått sin jord på samma sätt som i Staterna i sammanhang med järnvägskoncessionerna och utnyttja den i allt väsentligt efter de amerikanska förebilderna.

Järnvägsland eller »railway grant lands» utgöres af alla »sections» med udda nummer utefter vissa järnvägslinjer i Manitoba, Saskatchewan och Alberta. Järnvägsland erhålles genom de respektive bolagens agenturer i dessa provinser. Priserna variera från £ 1:— till £ 4: — pr acre. Betalningen kan erläggas genast eller i afbetalningar. En jordlott om t. ex. 160 acres, som betingar ett pris af £ 1 pr acre, betalas med £ 24.12.0 kontant vid uppgörelsen och därefter med nio årliga inbetalningar af hvardera £ 20.11.0, ränta à 6 % däri inberäknad. Nybyggare, som ej inom ett år bosätta sig på platsen, betala en sjättedel af köpesumman genast och det öfriga i fem afbetalningar.

Tyngdpunkten i affärskolonisationen ligger i Canada hos ett enda bolag, en verklig stat i staten, det mäktiga Canadian Pacific, C. P. R., i hvilket tecken man kan säga att

exploateringen af hela vestra Canada i viss mening står. Äfven andra af de äldre järnvägsbolagen förfoga dock öfver egen jord och deltaga i kolonisationen, ehuru icke närmelsevis efter samma mått som C. P. R.

»The Alberta Railway and Irrigation Company» har ett jordområde i södra Alberta af en miljon acres betesmarker, som är till salu i lotter om 10,000 à 30,000 acres. »The Qu'Appelle, Long Lake and Saskatchewan Railway Company's land grant» består af 1,450,000 acres i Saskatchewandistriktet. »The Calgary and Edmonton Railway Company's land grant» består af omkring 1,480,000 acres jordbruksland och betesmarker i Alberta. Järnvägen genomskär distriktet och sammanlöper i Calgary med Canadian Pacific. »The Canadian and Northern Railway» disponerar äfven öfver ett större jordområde och har liksom föregående bolag kontor med upplysningsbyrå i Winnipeg. »Columbia and Kootenay Railway Company» samt »British Columbia Southern» hafva landområden i det bördiga distriktet East Kootenay i British Columbia, hvilka administreras af Canadian Pacific.

De senare tillkomna järnvägsföretagen ha däremot icke erhållit någon jord i sin koncession; så den med C. P. R. konkurrerande stora mellanhafsbanan från Atlanten till Stilla Hafskusten, Grand Trunk Pacific. Icke ens dessa järnvägar stå dock främmande för jordbrukskolonisationen. Dels samarbeta de med staten, dels ha de på olika sätt förvärfvat jordområden, som de utnyttja i rent spekulativt syfte, dels slutligen uppträda de som affärsmässiga förmedlare åt andra jordägare, ställa sin affärsorganisation och reklamapparat till förfogande för kolonisation å andras jord, som beröres af deras linjer, hvarigenom de gifvetvis indirekt främja sina trafikföretags utveckling. Grand Trunk har sålunda t. ex. i sina publikationer en regelbunden jordförmedlingsafdelning, som upptager detaljerade uppgifter om farmer och farmjord till salu.

Den stora insats i Canadas tidigare näringslif, som gjordes af The Hudson Bay Co, fullföljes slutligen af detta bolag äfven på jordbrukskolonisationens fält. Inom det område, som nämnda bolag enligt öfverenskommelsen 1869

återbördade till staten, och som gränsar i söder till Förenta staterna, i vester till Klippiga bergen, i norr till den norra flodgrenen af Saskatchewan River och i öster till sjöarna Winnipeg och Lake of the Woods och de vattendrag, som sammanbinda dem, tillhöra i hvart femte »township» flere »sections» eller delar däraf bolaget; så är äfven förhållandet med vissa intill Saskatchewanfloden gränsande »townships». Bolaget drifver sin jordförmedling efter samma principer som järnvägsbolagen.

*

Af intresse i detta sammanhang är det på affärsmässig grund bedrifna storartade arbetet för *konstbevattning* af ofantliga vidder land, som lida af torka.

Genom kanalisering af flodvatten ersättes den naturliga nederbörden af regnvatten. I vanliga fall konstrueras för detta ändamål en damm eller reservoar, som hålles fylld med vatten från någon mindre å e. d., i värsta fall genom uppfordring med pumpverk; någon gång, t. ex. i bergstrakterna, befinner sig jordbrukslandet så nära något större vattendrag, att dammen är obehöflig. Från reservoaren bygger man en hufvudkanal, under noga iakttagande af att man så mycket som möjligt sparar på vattnets fall, och parallellt med denna gräfvas mindre kanaler, som stå i förbindelse med hufvudkanalen och äro afsedda för bevattning af respektive jordbruk. Enligt öfverenskommelse har farmaren rätt till en viss kvantitet vatten, som kanaluppsyningsmannen tilldelar honom genom att öppna en liten lucka i hufvudkanalen. Farmaren öppnar samtidigt de diken, som leda till det område han önskar den dagen bevattna. En spade jord vid ändan af hvarje fåra till de åkrar, som ej skola bevattnas, afstänger dessa, då däremot på de öfriga hvarje fåra blir en liten kanal, där vattnet ilar fram och törstigt insupes af den torra jorden. Den tekniska svårigheten ligger naturligtvis i dikenas framdragande på så sätt, att man har fall på vattnet öfverallt. En egendomlig anblick ges af tvenne bredvid hvarandra löpande diken, där vattnet rinner åt hvar sitt håll.

Det är framför allt Canadian Pacific, som nedlagt stora kostnader för kultivering af torrmark medelst konstbevattning. »The Canadian Pacific Railway Irrigation lands» omfattar hufvudsakligen en stor landsträcka, 40 eng. mil i norr och söder samt 150 eng. mil i öster och vester, belägen öster om staden Calgary och genomskuren af bolagets hufvudbana. Här finnas $1^1/_2$ miljon acres åkerjord till salu. Jorden lär vara af god beskaffenhet, men under större delen af året är nederbörden ej tillräcklig för att grödan skall utvecklas. Bolaget har därför på en sträcka af 20 eng. mil byggt en kanal 60 fot bred och med 10 fots vattendjup, som från Bow River, nära Calgary, tillför jorden det vatten, som är nödvändigt för åkerbruket. Denna anläggning lär vara den största i sitt slag på den amerikanska kontinenten. När hela bevattningssystemet, som beräknas kosta omkring 5,000,000 doll., blir färdigt, kommer det att bestå af kanaler af en sammanlagd längd af 3,000 eng. mil, och ungefär hälften af hela landområdet kan då bevattnas.

För tillförseln af vattnet betalar jordbrukaren en årlig afgift af 50 cents pr acre. Den bevattnade jorden producerar vackra skördar af »alf-alfa» (luzern) och andra foderväxter, sockerbetor, korn, vicker m. m., men för hvete lämpar den sig knappast.

Den konstbevattnade jorden eller »irrigable lands» säljes för £ 3: — pr acre och därutöfver, under det »non irrigable lands» betingar £ 1:12:0 pr acre.

Den torra jorden kan emellertid i vissa fall äfven utan konstgjord bevattning utnyttjas för jordbruksändamål. Man har uppfunnit ett särskildt system härför, »dry farming» eller torrt jordbruk, som af många föredrages framför konstbevattningen och anses kunna ge med lägre omkostnader lika goda resultat som denna, särskildt vid hveteodling.

Man plöjer jorden djupt om våren, så att vårregnet går långt ned i marken, och omedelbart efter hvarje regn far man öfver åkrarna med en lätt harf. Denna »kultivering» lägger en »dust blanket» (ett täcke af stoft) öfver jorden och kvarhåller fuktigheten. Sålunda vinner man att i jorden magasinera öfver sommaren en ganska god del af den fuktighet, som vårregnen medföra. I augusti sår man vinter-

hvetet, och den fuktighet, som då finnes i jorden, tillsammans med den, som tillkommer följande vår, är tillräcklig för att få säden att mogna. På detta sätt erhåller man emellertid tydligen endast en skörd hvart annat år.

Bild. 30. Canadisk nybyggares torfkoja. Sedgewick, Alberta.

För att demonstrera de begge systemen »irrigation» och »dry farming» har canadensiska regeringen anlagt en särskild mönsterfarm — med en areal af 400 acres — i närheten af Lethbridge vid foten af Klippiga bergens östra sluttning, och ej långt därifrån, vid Calgary, har Canadian Pacific upprättat en liknande mönsterfarm på sitt stora område »irrigation land».

*

Energien och vidsyntheten i C. P. R:s arbete kommer måhända än tydligare till uttryck i ett för några år sedan igångsatt företag, som afser att bereda färdigställda egnahem — *ready-made homes*. Med kolonisationsintresset förbinder sig otvifvelaktigt härvidlag det politiska bimotivet att förstärka det engelska elementet i vestra Canada, som, såsom redan anmärkts, i väsentlig mån koloniseras från Förenta staterna och nog tenderar att utvecklas i utprägladt amerikansk riktning. Från nybyggarelifvets mödor — hvarom ofvanstående bild af en canadisk nybyggares torfkoja ger en antydan — befrias sålunda

Bild 31. Boningshus till ett »ready-made home» under byggnad. Sedgewick, Alberta.

i viss mån genom bolagets försorg de gynnade engelska kolonister, som ha resurser att friköpa sig ifrån desamma.

Frånsedt de politiska motiven är emellertid företaget af synnerligt stort intresse och visar ypperligt genom sin på samma gång djärfva och planmässiga läggning, hur kolonisation, hur egnahemsrörelse *kan* drifvas.

Jorden styckas på vanligt sätt i lotter om en kvarts eller åttondels sektion, d. v. s. 80 eller 160 acres, när det gäller »irrigated land», och en half eller en kvarts sektion eller dubbla arealen, när det gäller »torrt land». Af denna areal uppodlas c:a 50 acres och besås med hvete, som anses böra gifva en kontant behållning af 100 à 200 pund. Farmen bebygges med ett ytterst enkelt, i det närmaste kubiskt boningshus (ingen källare, ingen grund, syllarna lagda på högar af korslagda plankstumpar, skorstenen murad på en uppstolpad hylla o. s. v.) om tre rum och kök samt uthus med plats för ett par hästar och några kor, loge och en rätt rymlig skulle.

Bolaget beräknar, att kostnaden för att bryta och odla jorden uppgår till £ 3 à £ 8 per acre. Byggnader och förbättringar, brunnsborrning m. m. beräknas i vanliga fall till omkring £ 300. Farmen, inklusive växande gröda, säljes med vårtillträde på i regel 10 års afbetalning. Man fordrar af egnahemsspekulanten, förutom kännedom om jordbruksskötsel, ett eget kapital, som ej bör understiga £ 200, såvida han ej har vuxna barn, då han anses kunna reda sig med mindre. Rörelsekapitalet beräknas användt på följande sätt: resan från England till Canada £ 25, inköp af diverse husgeråd, lefnadskostnader och foder till dragare £ 25, köp af kreatur 100 pund, åkerbruksmaskiner och redskap för ett hundratal pund, hvaraf blott hälften betalas kontant eller 50 pund. Första afbetalningen på jord och hus sker ej förrän årets gröda kan ha inbärgats och sålts. Skulle skörden slå fel, beviljas anstånd. Köpare af ready-made homes erhålla för sig och sina familjer fri resa på Canadian Pacifics järnvägslinjer vester ut. Bolaget vinnlägger sig särskildt om att uppmuntra kooperation bland sina egnahemsköpare; man söker ordna så, att släktingar och vänner slå sig ned i närheten af hvarandra, så att de kunna inköpa åkerbruks-

maskiner som gemensam egendom, använda dragare gemensamt o. s. v.

De första färdiga egnahemmen — ett 30-tal belägna på »irrigated land» i trakten af Calgary — såldes våren 1910, och resultatet blef så godt, att bolaget omedelbart utsträckte sin kolonisation med »ready-made homes» äfven till andra delar af vestra Canada, där det förfogar öfver land. Ett hundratal farmer stodo, då jag i september 1910 besökte Canada, färdiga att säljas våren 1911, de flesta vid en liten plats, Sedgewick, vid en nybyggd nordlig grenbana till Canadian Pacific, där jag hade tillfälle att ingående taga del af företagets planläggning och utförande. Ett sjuttiotal hem höllo redan på att förberedas till våren 1912.

Bild 32. Uthusbyggnad å »ready-made home». Sedgewick, Alberta.

Blott ett exempel, hur enkel och effektiv denna jordförmedling är. En af bolagets landagenter berättar, hur han föregående onsdag hade mottagit en egnahems-spekulant, Mr Bullock, som han samma dag tillsammans med andra spekulanter skjutsade till egnahemskolonien Irricana. Under det han redan följande dag inlämnade mr Bullocks ansökan och ordnade inregistreringen af fastighetsköpet, förskaffade sig denne vagn och hästar, redskap, möbler och köksspisel m. m., och samma dags eftermiddag, 24 timmar efter det han första gången skådat sitt blifvande hem, lämnade han den lilla staden, för att med full äganderätt och fullt utrustad för jordbruksarbetet taga sin farm i besittning.

Jag kan inte tillbakahålla en jämförelse med Sverige. Under hela min resa i Canada stod för mig för hvarje dag kontrasten allt skarpare mellan den öfverlägsna ledningen, planmässigheten, målmedvetenheten därute och lojheten och planlösheten här hemma. Man skulle ju tycka, att metoden att planmässigt kolonisera utefter nybyggda järnvägslinjer i nytt land, hvilken med större och mindre skicklig-

het och framgång praktiserats sedan 50 à 60 år tillbaka i Amerika, borde kunnat afsätta något liknande försök i Sverige. Svenska staten har för miljoner byggt stambanan upp genom Norrland. Den planerar för nya miljoner inlandsbanan. Men hvad har gjorts från statens sida för att skapa kultur, kring norra stambanan, hvad har planerats i samma väg för inlandsbanan? Hos C. P. R:s Land Departement kan jag genom beskrifningar och kartor få besked om beskaffenheten och användbarheten af snart sagdt hvarenda acre jord, bolaget äger utefter sina hundramila järnvägslinjer. Hvar skall man här i Sverige kunna få besked om kvantiteten, beskaffenheten, odlingsbarheten af den mark, som staten äger inom norra stambanans trafikområde? Endast frågetecken. Men vi ha pratat om Norrlands »slumrande miljoner» nu i 20 år minst.

Under tiden växer emigrationen från Norrland. Och kring Canadian Pacific, Grand Trunk Pacific, Canadian Northern o. s. v. tätna de svenska settlementen. När skola våra vederbörande få sina ögon öppna?

Bild 33. »Ready-made home», färdigt att tagas i besittning. Sedgewick, Alberta.

TVENNE SVENSKA KOLONIER I CANADA.

I Saskatchewan, vid Grand Trunk Pacific, den nya stora järnväg, som inom få år skall med ett nytt band förena Atlanten och Stilla Oceanen, ligger ett litet stationssamhälle, *Young*, centrum för en betydande koloni, i hvilken under de 4 à 5 sista åren — äldre är kolonien icke —, enligt uppgift jag erhöll vid min resa genom dessa trakter, omkring 60 svenska familjer slagit sig ned och tagit homestead.

Bild 34. Ensittaren Gustaf Gunnarssons jordkula, Young, Sask.

Young ger en ypperlig bild af en jordbrukskoloni i vardande: slit, armod och försakelser, ytterst primitiva bostäder, några acres af prärien nödtorftigt uppbökade för att ge säd och potatis åtminstone till husbehof under den kommande vintern. Då jag besökte kolonien, hade haglet förstört det mesta af grödan.

Endast några flyktiga bilder. Här ser man en kula, ingräfd i en backsluttning, med framväggen af hopslagna brädstumpar: den provisoriska bostaden för farmaren, till dess

jordens afkastning kan hjälpa honom till något bättre. Där har en annan börjat bygga, men icke orkat längre än att få källaren färdig och ett tak på den: där har familjen bott redan ett par år, och det dröjer nog åtskilliga år än, innan det blir hus på den källaren. Mannen, en arbetsam och seg skåning, berättade mig sin historia som farmare, fylld af umbäranden och olyckor. Nu hade haglet farit fram öfver hans gröda, värre än på de flesta andra ställen. På en tredje farm ser man ett nytt, ganska präktigt boningshus, omsorgsfullt stagadt med rep och bräder. Ägaren är en svensk, som kommit med litet pengar från Pacifickusten i Staterna och tagit homestead här och byggt åt sig. Men få dagar efter det huset stod färdigt, kom stormen en natt och slog omkull det; det var, sade ägaren, ett underverk, att ingen af familjen omkom; han lyckades plocka fram hustrun och alla fyra barnen oskadade ur spillrorna. Nå, han fick börja sätta upp huset igen, det var ju ej annat att göra. Och nu stod det där på nytt, till på köpet stagadt för säkerhets skull.

Bild 35. Torfladugård, Young, Sask.

Young-kolonien hyste svenskar från de flesta delar af Sverige, särskildt en hel del skåningar och smålänningar. Flera hade utvandrat så sent som hösten 1909, efter storstrejken. Jag ställde till åtskilliga den frågan: »Om ni hade fått välja på att få 160 acres jord gratis i Canada eller 10 tnld på afbetalning hemma i Sverige, hvilket hade ni då valt?» Det var knappast någon, som tvekade inför det sista alternativet. Men jag förstod, att de funno frågan enfaldig. Och

Bild 36. Torfladugård, Young, Sask.

jag fick äfven motfrågan: »Hvem vill i Sverige ge en arbetare, som ingenting äger, 10 tnld jord på afbetalning?» I den frågan ligger den svenske arbetarens jordfråga in nuce.

Bild 37. Stagadt farmhus i Young, Sask.

*

Långt borta i vestra Alberta, nära Klippiga bergens fot, vid järnvägen mellan de båda viktigaste städerna i provinsen, Calgary i söder och Edmonton, hufvudstaden i norr, ligger en liten, nästan rent svensk stad på omkring 2,000 invånare med det indianskt klingande namnet *Welaskiwin*, äfven den centrum för en betydande jordbruksbygd, till mycket afseväird del bruten och bebyggd af svenskar.

De äldsta på platsen slogo sig ned där för 30 år sedan. Det dröjde, innan antalet växte. Men så började allt flera komma — de flesta för 17 à 18 år sedan. Och nu äro de så talrika, att de sätta till »riksdagsman» i valkretsen.

Bild 38. Mera försigkommen farm, Young, Sask.

De yngre settlementen ligga vester ut, de äldre öster ut, och här äro farmarne i regel ganska försigkomna. Farmerna äro rätt väl bebyggda, manhusen fullt försvarliga, ris- och torfkojorna för husdjuren från de första åren ha fått vika för moderna, mångenstädes tekniskt fullgoda uthus o. s. v. Farmkulturen här är så pass gammal

Bild 39. Gammal timrad torftäckt uthusbyggnad och modernt hönshus å »småländsk» farm nära Wetaskiwin, Alberta.

och stadgad, att man kan få en rätt klar föreställning om dess natur och möjligheter.

Dessa trakter ligga ganska långt mot norr. Hvetet är ju i Canada hufvudsädet, men här anses hveteodlingen icke alldeles säker, hvarför hafren dominerar. På de sista åren har man emellertid börjat experimentera med hösthvete (vårhvete är eljest vanligast), och detta synes ha slagit väl ut. Vid sidan om sädesodlingen drifves foderväxtodling i ganska stor skala. Därmed sammanhänger en relativt högt uppdrifven djurskötsel. Mest uppfödas göddjur, såväl nötkreatur

Bild 40. En dalkarls farm nära Falun, Alberta.

Bild 41. Farmen Nelsburg, nära Wetaskiwin, Alberta.

som svin, stundom äfven hästar i rätt stor omfattning. Mjölkdjur förekomma på gårdarna mest för eget behof. Dock ha på de sista åren mejerier börjat anläggas, hvarmed följt, att mjölkproduktionen flerstädes väsentligt uppdrifvits.

Längre söder ut dominerar hveteodlingen. Jordbruket står här på en afgjordt lägre nivå: ensidig sädesodling med obetydlig kreatursskötsel. En vanlig fördelning af 320 acres torde vara: ett par hundra acres hvete, 40 à 50 hafre, 60 à 70 vall och bete. Säden tröskas i allmänhet ute på fältet, halmen samlas af »blåsaren» (the blower), en särskild apparat på tröskverket, omedelbart i stack, från hvilken man eldar lokomobilen. Den öfverblifna halmen påtändes i regel. Finnes ett större antal djur, sparas

Bild 42. Gamla uthus å farmen, bild 41.

Bild 43. Farmen »Sveaborg» i New Sweden, trakten af Wetaskiwin, Alberta.

naturligtvis en del af halmen. Djurantalet är emellertid i regel mycket litet. Det förekommer t. o. m., att farmarne själfva köpa sin mjölk och låta sitt eget bete förfaras. Gödseltillvaratagandet är ytterst bristfälligt. Cirkulation förekommer sällan. Samma jord får bära hvete år efter år; i några fall trädas dock hvart tredje år. Täckdikning är okänd. Af annan dikning förekommer endast det nödtorftigaste på särskildt sidländta platser.

Äfven i dessa trakter börjar man emellertid mer och

Bild 44. Uthusbyggnader å farmen, bild 43.

mer hålla större antal svin, göd- och mjölkdjur för att kunna själf fodra upp sin hafre, där sådan lämpligen drifves, spillsäden af hvetet o. s. v. Mjölken säljes till mejerier, eller beredes smör på farmen.

Tack vare den i det föregående berörda förtjänstfulla statliga verksamheten för att genom upplysning och direkt vägledning intressera farmarne för en rationell och intensiv drift går emellertid jordbruket stadigt framåt och ger goda löften för framtiden.

IMMIGRATIONSAPPARATEN.

Genom kolonisationstekniken s. a. s. mobiliseras utkomstmöjligheterna; genom immigrationsapparaten tillföres landet det människomaterial, som skall göra möjligheterna till verkligheter.

Det torde vara rätt sällsynt att finna en allmän institution, som är så väl organiserad och så mäktig ett effektivt arbete som det canadensiska immigrationsverket. Ett i detalj uttänkt system har skapats för att draga människor till de stora slätterna och göra dessa fruktbärande. Men man har ej velat åstadkomma en befolkning, sammanrafsad af hvad Europa förskjutit, eller af sådan ras, att den ej kan sammansmälta med den engelska, som man vill göra dominerande; och eftersom det i första rummet gällt att få jorden fruktbärande, har det hufvudsakligaste immigrationsarbetet nedlagts på att få invandrare af den jordbrukande klassen.

Man har sålunda icke nöjt sig med att få en numeriskt betydande invandring; man har framför allt sökt få en *kvalitativt fullmålig* sådan.

Invandringen regleras af »the immigration act» af år 1910. Liksom den amerikanska invandringslagen tager denna sikte på att rensa invandringsströmmen från vissa element, hvilka äro antingen helt förbjudna eller åtminstone ej önskvärda.

De förra, eller s. k. »prohibited classes», utgöras af idioter, sinnesslöa och epileptiker; svagsinta eller personer, som inom en period af fem år före ankomsten till Canada varit svagsinta; personer, som medföra smitta, samt stumma, blinda eller annorledes vanföra, såvida de ej medföra till-

räckligt med penningar att ej behöfva falla den allmänna välgörenheten till last; prostituerade och med hvit slafhandel sysslande personer; tiggare, luffare eller immigranter, som af välgörande inrättningar erhållit medel till resan, »stowaways» (en person, som gömmer sig ombord på ett fartyg för att bli gratis transporterad till dess destinationshamn); slutligen äfven de immigranter, som tillhöra en för Canadas klimat och förhållanden opassande ras.

Som ej önskvärda eller s. k. »undesirable classes» räknas de invandrare öfver 18 år, hvilka, om de anlända till Canada under tiden mars—oktober, ej medföra i penningemedel en summa af minst 25 dollars förutom biljett eller medel till inköp af biljett pr järnväg eller båt till uppgifven destinationsort i Canada. Invandrare, som medför barn i åldern mellan 5 och 18 år, måste dessutom vara försedd med minst doll. 12:50 för hvarje dylikt barn. Under tiden oktober—mars fordras emellertid, att invandrare, förutom medel att fortsätta resan, skall visa sig vara ägare af minst doll. 50:—, jämte doll. 25:— för hvarje barn, således dubbelt så mycket som under sommaren. Invandrare från asiatiska länder måste dock, för att ej anses som »undesirable», visa sig vara ägare till minst 200 dollars.

Som »undesirable» räknas jämväl de invandrare, hvilka inom en tid af tre år efter ankomsten till landet bli dömda som brottslingar eller insatta å hospital för sinnessjuka eller annan allmän välgörande inrättning, eller blifva prostituerade eller tiggare.

Den egentliga skillnaden mellan »prohibited» och »undesirable» tyckes bestå i, att vederbörande immigrationsmyndighet beträffande »undesirable» har rätt att handla efter eget omdöme, då däremot beträffande »prohibited» den måste följa immigrationslagens bestämmelser.

Invandringens kvalitet bestämmes emellertid framför allt af immigrationsmyndigheternas *positiva arbete*, som uteslutande riktas på länder och folklager, ur hvilka en för Canada lämplig och sund invandring kan rekryteras; så myc-

ket mera energiskt, planmässigt, målmedvetet drifves här arbetet för att på samma gång nå den *massverkan*, som är målet och svarar mot de naturliga resurser, som skola utnyttjas.

Alla de medel, öfver hvilka en modern reklam förfogar ha här kommit till snart sagdt slösande användning.

Permanenta utställningar af canadiska jordbruksprodukter anordnas på lämpliga platser i Förenta staterna och norra Europa, fotografier af lyckade farmer reproduceras i oändlighet, färgstarka affischer, tidningar och broschyrer spridas i hundratusental, framgångsrika nybyggare hemsändas för att berätta om hur bra de ha det, tidningsmän från främmande länder inbjudas, och föreläsningar hållas om Canadas uppväckta eller ännu slumrande rikedomar.

Men ej nog härmed, vinningslystnaden har till det yttersta mobiliserats i detta arbete. Redan tidigt började man betala europeiska agenter premie för hvarje människolif, som expedierades till andra sidan Atlanten. Att svenskarne, vid sidan af engelsmännen, och i ännu högre grad än dessa på grund af en medfödd lust för jordbruket, som Englands befolkning vanligen saknar, skulle äga alla betingelser som eftersträfvansvärda invandrare, är naturligt. Därför riktades också mot Sverige och öfver hufvud de skandinaviska länderna en god del af immigrationsapparatens arbete.

Redan så långt tillbaka i tiden som 1867 träffades en öfverenskommelse mellan canadensiska regeringen och vissa välgörande institutioner i England, att dessa skulle erhålla en premie af 2 dollars för hvarje till Canada exporterad individ under 18 år, som ej varit inhyst i någon inrättning af degraderande karaktär. Härmed var premiesystemet infördt. År 1882 började man betala en premie af doll. 5: — per immigrant till europeiska ångbåtsagenter. 1889 beslöt man visserligen upphöra därmed, men Sir Charles Tupper, en af Canadas främste politiker, »High Commissioner» i London och sedermera canadensisk statsminister, uttalade sig så bestämdt emot premiebetalningarnas indragning, att beslutet genast togs tillbaka, och i stället utvecklades immigrationsarbetet allt mera afgjordt just på bas af detta premiesy-

stem. Sålunda beslöts 1890 att till engelska ångbåtsagenter betala en premie af doll. 5: — för hvarje nybyggare, som sändes till Manitoba eller längre vesterut, och som där tog upp land. Senare ändrade man premien till doll. 1:75 för vuxen och hälften däraf för barn, oafsedt om de upptogo land eller ej. Vidare erhöll hvarje nybyggare, som hade familj, en premie af doll. 10: —, då han tog »homestead», samt ytterligare doll. 5: — för hvarje medlem af hans familj i en ålder af minst 18 år, och hvarje sådan familjemedlem erhöll i sin ordning en premie af doll. 5: —, om han inom en tid af 6 månader efter sin ankomst tog upp land. Men ej nog härmed, man beslöt att årligen utbetala i form af reseersättning en summa af doll. 50:— till s. k. »return men», *som återvände till Europa och i sina respektive hemländer arbetade för immigrationen till Canada.*

Det tidigare immigrationsarbetet bestod således närmast i att stimulera de europeiska ångbåtsagenternas arbete genom utbetalande af premier, hvilket skedde genom jordbruksdepartementet i Ottawa. Men så småningom kände man allt starkare behofvet af en kraftigare propaganda, riktad speciellt till emigranter af jordbruksklasserna. Och år 1899 träffades öfverenskommelse med ett mystiskt bolag, The North American Trading Company, hvars stiftelseurkund härleder sig från den lilla ön Guernsey i Engelska kanalen, och som hade sitt hufvudkvarter i Amsterdam, men hvars verkliga ledning tyckes ha funnits i London. Bolaget startades möjligen med engelskt kapital, det favoriserades tydligen först af statsminister Charles Tupper och sedermera af t. f. inrikesministern James A. Smart, som äfven tycks ha bedrifvit någon liknande rörelse under firma James A. Smart & C:o, hvilken firma möjligen kunde vara identisk med The North American Trading Company.

Flera på hvarandra följande kontrakt uppgjordes mellan detta bolag och canadensiska regeringen. Det kan vara af intresse att här i sammandrag återgifva ett af dessa, dateradt den 28 november 1904.

»Mellan H. M:t Konungen, här representerad af Canadas inrikesminister, och The North American Trading

Company i Amsterdam, Holland, ha, för åstadkommande af propaganda i vissa europeiska länder, i syfte att främja emigration till Canada, följande öfverenskommelser träffats:

1. Bolaget skall drifva ett energiskt upplysningsarbete i jordbruksdistrikten i följande länder: Holland, Danmark, Ryssland, Tyskland, Österrike, Luxemburg, Norge, Sverige, Finland och Schweiz och där sprida kännedom om Canadas fördelar som nybyggareland:
   a) genom annonser i tidningarna,
   b) genom spridning af broschyrer på respektive språk,
   c) genom att bolagets representanter i olika länder göra muntliga framställningar till blifvande emigranter,
   d) genom andra metoder, som under arbetets gång kunna yppa sig.
2. På begäran skall bolaget inför canadensiska regeringens representanter framlägga kopior af såväl annonserna som de publicerade broschyrerna.
3. Bolaget förbinder sig att årligen nedlägga på ofvannämnda arbete en summa af minst doll. 15,000: —.
4. Regeringen förbinder sig att ersätta bolaget för detta arbete genom att till bolaget utbetala en premie af £ 1:— för hvarje man, kvinna eller barn, tillhörande jordbrukareklassen, och för hvarje flicka af minst 18 år tillhörande tjänstefolksklassen, som anländer till Canada från något af ofvannämnda länder, utom Schweiz, men jämväl för hvarje dylik individ af *germansk* ras, som anländer från detta land.
5. Beträffande nybyggare från Galizien, Bukowina och Polen skall ofvannämnda premie ej utbetalas för ett större årligt invandrareantal än 5,000.
6. För att uppmuntra bolaget till *ett särskildt energiskt arbete* (»special effort») *i Norge, Sverige och Finland*, förbinder sig regeringen att årligen utbetala till bolaget, förutom sagda premie, en summa af 750 pund sterling (kr. 13,500), under förutsättning att bolaget på detta särskildt energiska arbete, utöfver ofvan stipulerade summor, nedlägger £ 1,000:— (kr. 18,000) om året.

— — — — — — — — — — — — — — —

11. Enligt denna öfverenskommelse skall emellertid bolaget ej företaga någon åtgärd, som strider mot lagen i de länder, dit dess verksamhet är förlagd.
12. Öfverenskommelsen skall vara giltig under en tid af 10 år, med rätt till fyra års uppsägning.»

Häraf framgår således, att The North American Trading Company skulle till Canada exportera så mycket jordbruks- och tjänstefolk som möjligt mot en ersättning af doll. 5:— per capita, samt dessutom en extra premie af kr. 13,500 för ett särskildt energiskt arbete i Sverige, Norge och Finland.

The North American Trading Company's ledning synes som sagdt ha varit förlagd till London, där bolaget var allieradt med en firma, Farmers' Auxiliary Association, samt en person vid namn Leopold, som där lät utföra större delen af bolagets trycksaker och förmedlade annonseringen. Hufvudkontoret, som vid tiden för ofvanstående kontrakt var förlagdt till Amsterdam, nr 92 Damrach, sköttes af bolagets sekreterare, Mr Cohen, och en direktör, Mr Gluck, samt ett biträde. På Spruits Straat i Amsterdam, nära intill järnvägsstationen, hade bolaget ännu ett kontor med upplag för alla trycksaker, som härifrån expedierades öfver hela norra Europa.

Hufvudkontoret stod i ständig kontakt med en mängd afdelningskontor, underagenter och privatpersoner, spridda öfver det vida arbetsfältet. Bland de viktigare afdelningskontoren märkas kontoren i Stockholm, Göteborg, Åbo, Kristiania, Köpenhamn och Hamburg, af hvilka somliga voro knutna till kända ångbåtsagenter. Dessutom hade bolaget underagenter i alla delar af Skandinavien och Tyskland. En stor del af de tyska underagenterna voro präster.

På grund af de stränga lagarna i en del länder måste arbetet därstädes hållas hemligt och leddes under sådana förhållanden vanligen från byråer belägna utanför det land, där man opererade.

Arbetet tillgick så, att man först skaffade sig en massa underagenter, t. ex. ofvannämnda präster, hvilka uppgåfvo namnen på personer, som ansågos möjligen sinnade att emigrera.

I förseglade konvolut skickades därefter från respektive byråer lämplig litteratur till de uppgifna adresserna, och man försökte om möjligt komma i korrespondens med vederbörande.

The North American Trading Company's utgifter för bestridande af den canadensiska propagandan uppgingo under följande trenne år till:

1903—04	doll.	29,037.89
1904—05	»	29,759.18
1905—06	»	25,631.54
	Summa doll.	84,428.61

Under samma tid uppgingo bolagets utgifter ensamt för Skandinavien till:

1903—04	doll.	9,091.60
1904—05	»	6,740.36
1905—06	»	7,347.75
	Summa doll.	23,179,71 (kr. 87,000)

I denna senare summa ingå sådana kostnader som t. ex. 500 kronor i månaden till Göteborgsbyrån, hvilken uppgifves ha varit inrymd i ett särdeles stort och representativt kontor, tryckning af 100,000 »Meddelanden», 80,000 svenska kort och broschyrer, hvaraf en del litograferade och tryckta i två färger, o. s. v. En stor del af dessa trycksaker utfördes genom firman Almqvist & C:o i Göteborg. Samtidigt med distributionen af trycksaker drefs äfven en omfattande annonsering, som beträffande Skandinavien var lagd i händerna på annonsbyrån Street & C:o i London.

Bolagets underagenter voro naturligtvis i första rummet ångbåtsbolagens representanter i alla större städer. *De flesta koncessionerade svenska emigrantagenter ha under åren 1903—1906 stått i förbindelse med bolaget.*

Till dessa ångbåtsagenter afstod bolaget i provision 20 proc. af sina premier, d. v. s. doll. 1:— per capita exporterad individ tillhörande landtbruks- eller tjänstefolksklasserna. Någon gång hände det, att ångbåtsagenterna gingo så djärft till väga, att de ådrogo sig allmän uppmärksamhet; på så sätt tvangs t. ex. vintern 1906 Cunard-linjens

representant i Budapest att slå igen sin butik och helt och hållet upphöra med sin rörelse.

Emellertid inträffade ett omslag i Canadas inre politik, och den nya regeringen fann sig föranlåten döda det ännu ej tilländalupna kontraktet med The North American Trading Company. Från den 18 november 1899 till den 30 november 1906, då nämnda kontrakt upphörde, hade emellertid bolaget från regeringen mottagit i premier doll. 367,245: 85, som tillsammans med ytterligare doll. 67,000: —, som bolaget en tid därefter erhöll, utgör summa kronor 1.630,000: —.

Premieringssystemet har dock alltjämt fortsatt, och i en rapport för år 1910 omnämnes utbetalning af premier för 9,813 män, 6,015 kvinnor och 2,840 barn. I regel äro premierna ungefär desamma som förut, eller £ 1 per fullvuxen immigrant, som tillhör jordbrukare- eller tjänstefolksklassen, och 10 sh. för barn i ålder mellan 1 och 18 år. För immigranter från Förenta staterna äro premierna något lägre, troligen beroende på det särskildt omfattande arbete canadensiska regeringen där direkt utöfvar.

Vid tidpunkten för upphörandet af förbindelsen med The North American Trading Company hade man i Canada redan hunnit få till stånd en egen självständig immigrationsapparat.

Immigrationsarbetet, som ursprungligen hörde under jordbruksdepartementet, öfverflyttades under inrikesministerns ledning. Närmast under denne lyder »the superintendent of immigration», under hvars kommando står ett flertal byråer och en hel armé af kommissarier, agenter och underagenter i Canada, Förenta staterna och Europa.

I första rummet må nämnas byrån i London, som förestås af Mr J. Obed Smith, chefen för immigrationsarbetet i Storbritannien och å den europeiska kontinenten. Med hufvudkontoret i London samarbeta ytterligare åtta byråer i England samt en i Antwerpen och en i Paris. I ledningen af det europeiska emigrationsarbetet deltar äfven, och som det synes med stor energi, Canadas »High Commissioner» i England, Lord Strathcona.

I Förenta staterna funnos år 1909 ej mindre än 25 canadensiska emigrationsbyråer under direkt ledning af »the superintendent of immigration» i Ottawa, till hvilken de insände veckorapporter. Dessutom hörde under dessa byråer 80 à 100 underagenter, hvilka likväl ofta samtidigt ha annan sysselsättning.[1]) Hela denna emigrationsapparat i Förenta staterna öfvervakas af en byråinspektör, som på samma gång är presskommissarie.

Närmaste myndighet i Canada efter »the superintendent of immigration» är immigrationskommissarien i Winnipeg, Mr J. Bruce Walker, genom hvilken immigranterna, som fara vesterut, d. v. s. flertalet, i regel först omhändertagas. Han förser nybyggarne med tolk och sänder dem till respektive landagenter eller till de samhällen, som äro i behof af ökad befolkning, och som särskildt passa för den nationalitet eller klass de tillhöra.[2] Arbetare och tjänstefolk förser han med platser genom ett vidt utgrenadt nät af statens egna platsförmedlare, hvilka aflönas medelst viss premie för hvarje jordbruksarbetare, manlig eller kvinnlig, som de lyckas placera. I provinserna Ontario och Quebec t. ex. finnas sammanlagdt 125 arbetsförmedlingsombud, privatpersoner, hvilka af regeringen erhålla en premie af 2 doll. för hvarje af dem placerad landtarbetare eller tjänare. Arbetsförmedlingen i Winnipeg placerade år 1910 i vestra Canada tillsammans 6,886 arbetssökande.

Immigrationskommissarien i Winnipeg samarbetar med den förut nämnde »general colonization agent» i Brandon, som vid sidan af sin uppgift i själfva kolonisationen är ett slags allt i alla i immigrationsarbetet. Han har att tillse, att nya samhällen utvecklas i gynnsam riktning, om missbelåtenhet uppstår söka finna botemedel, eller åtminstone tysta ned det eko, som kunde följa o. s. v. I hans rapporter finner man, hur han än lugnat invånarne i någon koloni, som gripits af religiös fanatism, än organiserat turnéer för

---

[1]) T. o. m. tulltjänstemännen utefter gränsen göra sig extraförtjänster genom dylikt arbete; ett hundratal af dem lär på så sätt förtjäna omkring 100 dollars om året.

[2]) Under de aflönade landagenterna höra »land-guides» eller vägvisare, som af immigranterna få ta ut sina resekostnader och af regeringen erhålla 2 doll. i provision för hvarje homestead de placera.

utländska pressmän med gratis extratåg och förberedt deras hjärtliga mottagande utefter hela linjen; han skaffar utställningsmaterial till de otaliga landtbruksutställningar, som Canada själf anordnar eller deltar i o. s. v. Innehafvaren af denna syssla, Mr C. W. Speers, är en man, som helt säkert är mycket värdefull för sitt land.

I de östra provinserna, där respektive provinsmyndigheter förfoga öfver »crown lands», som emellertid är mindre begärligt än vesterns »dominion lands», har man äfven inrättat immigrationsbyråer liknande den i Winnipeg.

Canada har vidare en gammal, väl utvecklad organisation för mottagande af föräldralösa barn från det europeiska moderlandet. En särskild byrå har på sin lott att öfvervaka såväl kvaliteten som kvantiteten af denna viktiga import, »the juvenile immigration». Barnen komma först till skolor, där de få lära sig utföra jordbrukssysslor, hvarefter de så småningom utplanteras bland nybyggarne.

Den omfattande immigrationsapparaten kompletteras slutligen af en hälsovårdsbyrå, som har till hufvuduppgift att öfvervaka de invandrandes hälsotillstånd samt hindra inflyttningen af ej önskvärda immigranter.

En grafisk uppställning af den canadensiska immigrationsapparaten skulle se ut ungefär på följande sätt:

Inrikesministern

Superintendent of Immigration

Assist. superintendent of immigr. i London	Commissioner of immigr. i Winnipeg	The general colonization agent i Brandon	Byråerna i U. S. A.	Inspector of immigr. for U. S. A. Ottawa	Byråerna i Nov. Scot., New Brunsw. & Quebec (Crownland)	Inspector of juvenile immigr. i Ottawa	Chief medical officer
Emigrationskontoren i Europa.	Landkontoren i vestra Canada t. o. m. Ontario		Local subagents			Diverse barnhem	Hälsovårdsbyråerna i Oceanhamnarna såväl som i vestern

Principerna för immigrationsarbetet framlades för »the select standing committee on agriculture and colonization» på dess sammanträde den 29 april 1908 af »the superintendent of immigration», Mr Scott, i följande ord:

»De metoder, som f. n. hufvudsakligen användas för att på ett effektivt sätt belysa Canadas fördelar inför de emigrerande folken i länder med för oss passande befolkning, bestå i betalning af premier till ångbåtslinjernas agenter i Europa och till emigrationsagenter i Förenta staterna, annonsering i pressen, spridning af litteratur om Canada, föreläsningsturnéer, utställningar af canadensiska produkter, dels i regeringens egna byråer, dels hos agenterna, dels genom ambulerande expositioner per vagn eller automobil, och slutligen upprätthållande af byråer med aflönad personal, hvilka ha till uppgift att göra Canadas fördelar kända och nedlägga all energi på anskaffandet af lämpliga nybyggare.»

Arbetet på de canadensiska emigrationsbyråerna t. ex. i Förenta staterna tillgår på följande sätt. Hvarje höst anordnas ett visst antal utställningar af jordbruksalster från Canada, hvilka flyttas från plats till plats. Medelst »the chain system», adressfångst, känd under namn af »snöboll» här i Sverige, skaffar man sig en massa adresser på personer, som möjligen kunna intresseras för Canada, och till alla dessa sändes lämplig litteratur, hvaraf förvånansvärdt goda resultat lära uppstå. En gång i veckan ordnas och uppdelas på distrikt all korrespondens jämte de besökandes adresser. Föreståndaren utväljer därefter det distrikt, som han anser värdt att besöka, och alla personer, med hvilka byrån kommit i förbindelse, anmodas möta honom på någon viss plats inom detta distrikt. Dit medför han profver på canadensiska produkter, statistiska fakta, fotografier, litteratur eller med ett ord allt som behöfves för att väcka vederbörandes intresse.

Enligt denna arbetsplan söker man således först väcka intresset för Canada genom att framhålla odisputabla uppgifter angående t. ex. grufdriften i fråga om guld, silfver, koppar och järn, sågverks- och fiskeriindustrien, om landets jordmån, rik på möjligheter för jordbrukaren, om homesteadlagen, som tillförsäkrar nybyggaren 160 acres jord gratis, med

byggnadstimmer och vedbrand likaledes gratis, med frihet från direkt beskattning o. s. v.

I första rummet tar man sikte på den jordbrukande befolkningen. Den muntliga reklamen är redan berörd. Dessutom utnyttjas självklart tidningspressen. Artiklar, afsedda att väcka intresse för Canada, insättas i tidningar öfver hela Förenta staterna — särskildt i religiösa organ — och betalas liksom vanliga annonser med 5 till 10 cents per tum. Man annonserar äfven med begäran om namn och adresser på 10 eller flera landtbrukare, och de, som insända namn, erhålla en liten brosch eller annan canadensisk souvenir, medan de uppgifna adressaterna erhålla »50 gram värdefull litteratur», bestående till stor del af bref från framgångsrika nybyggare. I omkring 5,000 amerikanska tidningar annonseras årligen om Canada, hvarvid såsom villkor för annonseringen gäller att två gånger om året få införa i textafdelningen reklamartiklar på en och en half spalt. I England tillgår det ungefär på samma sätt; annonskostnaderna för 1910, uppdelade på 550 engelska tidningar, utgjorde ej mindre än 43,000 dollars.

Ett medel, som med fördel användes, är vidare att skicka omkring fotografier af lyckade nybyggarehem till tidningar med stor spridning, hvilka införa både bilder och beskrifning. En annan mycket använd metod för spridande af kännedom om Canada är slutligen att förmå lämpliga personer, publicister o. dyl. att besöka canadensiska samhällen och låta dem själfva lyssna till nybyggarnes berättelser.

Har man således lyckats väcka den blifvande immigrantens intresse, och han uttalar önskan att närmare undersöka förhållandena, blir han genast försedd med en blankett för ansökan om nybyggaretariff på järnvägen. Ansökan blir alltid beviljad. Det ytterst billiga biljettpriset lockar honom, och han far. Framkommen till destinationsorten i Canada får han ett rum i »the immigrant house», en order berättigande till nedsatt pris på de kringliggande järnvägarna och noggranna instruktioner om hvar han kan finna lämplig jord. Vanligen är han klar inom några dagar och har tagit nödiga mått och steg för hela sin familjs ditflyttning.

Immigrationsarbetet i Europa är, som redan nämnts, till stor del baseradt på betalning af premier. Endast i England står canadensiska regeringen i förbindelse med öfver 3,000 agenter, som på detta sätt erhålla ersättning för sitt arbete.

Under åren 1904—08 betaltes premier för följande antal emigranter:

	1904—05	28,836
	1905—06	33,680
(9 mån.)	1906—07	14,094
	1907—08	20,492

Under samma tid utbetaltes för premier en totalsumma af doll. 433,159.

Canadensiska regeringens samlade utgifter för immigrationsväsendet under åren 1897—1908 belöpte sig till doll. 6,780,938: 52 (kr. 25,500,000)[1].

Resultaten af detta energiska arbete skola i det följande närmare beröras.

*

I alla rapporter från canadensiska kommissarier och agenter lyser fram som en röd tråd tillfredsställelsen öfver det stora antal *svenskar* man lyckats förmå att invandra antingen från moderlandet eller från Förenta staterna. Flera af byråföreståndarne i Förenta staterna äro svenskar, likaså flere af biträdena vid hufvudkontoret i Winnipeg.

Mr Scott, f. v. immigrationskommissarie i Winnipeg, skrifver i sin rapport för 1907: »Jag har glädjen meddela, att immigrationen från de skandinaviska länderna och af skandinaver från Förenta staterna håller i sig på ett tillfredsställande sätt. — — — De skandinaver, som invandra från

---

[1]) Inga krafter försmås, då det gäller immigrationsarbetet. Så t. ex. spelar Frälsningsarmén en viss roll, hvilket framgår däraf, att den för år 1911 uppbar i anslag doll. 15,516: —, som premier för immigranter 9,107 doll. och för arbetsförmedling 1,904 doll. — Att ledningen af immigrationsarbetet äger tillgång till krafter, som arbeta för emigrationen från Europa, förutom de officiella byråerna och agenterna, framgår af några siffror, enligt hvilka en miss A. D. Cameron, skriftställarinna och föreläserska, erhöll under 1910 doll. 220 i månaden förutom reseersättning med doll. 1,770: 02, och en pastor J. A. Winfield erhöll doll. 100 i månaden och doll. 1,340: 71 i reseersättning

Förenta staterna, äro landtbrukare af allra bästa klass, och det framgår af våra rapporter, att de nästan utan undantag äro framgångsrika nybyggare i Canada. Vi ha ej haft den ringaste svårighet att finna platser åt skandinaviska arbetssökande, och vi kunde placera tusenden, om vi hade dem här. Samtidigt med efterfrågan på svenska landtbruksarbetare finnes ständigt placering för svenska tjänsteflickor, som af många goda hem i vestra Canada gärna skulle mottagas, om de kunde förmås att komma hit».

I sin rapport för år 1905 yttrar han: »Rapporterna från alla skandinaviska samhällen gifva förhoppning om en lysande skörd. Om skörden blir lyckligt bärgad, skola vi sända meddelanden därom till utlandet, och immigrationen kommer därigenom att betydligt ökas. — — — Årets invandrande skandinaver ha varit af den mest önskvärda klass, och de förde med sig stora summor penningmedel, somliga från 3 till 4,000 dollars. — — — Alla arbetsvilliga skandinaver ha erhållit platser till doll. 15 à doll. 25 i månaden hos landtbrukare, eller doll. 1:50 à doll. 2:— om dagen vid järnvägarna. En stor del skickade vi till sågverken och grufvorna i British Columbia. — — — Jag noterar med stor tillfredsställelse de utmärkta resultat, som uppnåtts af skandinaviska nybyggare, hvilka nu besöka sina gamla hem, ty de föra vanligen ett antal vänner med sig tillbaka.»

I årsrapporten för 1906 yttrar han vidare: »Omkring 75 proc. af de skandinaviska immigranterna ha slagit sig ned på landet — — — Denna klass af nybyggare är vanligen framgångsrik.» — Och i rapporten för 1912 heter det slutligen: »Arbetet bland skandinaverna är omsorgsfullt öfvervakadt. Mr Clemens har blifvit utsedd att besöka flere skandinaviska samhällen i Förenta staterna för att framhålla de fördelar, som Canada skänker denna klass af nybyggare.»

Den i St. Paul bosatte svenske agenten för Canada, C. O. Swanson, meddelar år 1909, att Förenta staterna ha öppnat stora landområden för nybyggare, och man lockar dem äfven med andra fördelar, men trots detta har canadensiska immigrationspropagandan slagit så djupa rötter hos de skandinaviska folken, att de nog skola komma till Canada.

»Immigrationen från Sverige och Norge har ökats under sistlidna år; vi ha lyckats få hit bl. a. 196 tjänsteflickor, som vi placerat på skilda håll inom landet. De flesta af dessa flickor arbeta äfven för immigrationen i det de förmå sina vänner att komma efter.» — I sin rapport för 1905 yttrar samme Swanson: »Jag får härmed meddela, att vi haft ytterligare ett framgångsrikt år i vårt arbete bland skandinaverna. — — — Annonseringen i de skandinaviska tidningarna har haft utmärkta resultat; vi ha dagligen erhållit omkring 25 bref med begäran om upplysningar, som alla besvarats från byrån; själf har jag dessutom besvarat omkring 450 bref.»

En af de svenska underagenterna i Winnipeg, A. Hallonquist, meddelar, att han efter att ha besökt alla de olika skandinaviska samhällena funnit att man öfverallt är tillfredsställd, och att idel goda underrättelser skickats hem till gamla landet. Han föreslår, att järnvägarna bevilja specialtariffer åt skandinaver, som önska fara hem för att hämta öfver sina vänner.

Men äfven hemma i Sverige och särskildt i Norrland bedrifves ett intensivt arbete för att locka emigranter till Canada, ett arbete, af hvilket icke mycket når offentligheten. Otroligt stora upplagor reklamlitteratur tryckas på svenska och spridas i Sverige genom agenter. En omtyckt »pamphlet»: »Canada, the land of opportunity», har i svensk öfversättning spridts i icke mindre än 100,000 ex., en karta öfver Canada med reklamtext i 15,000 ex., en tredje reklambroschyr i 24,000 ex. o. s. v.

Den svenska pressen i Canada utnyttjas i denna reklam på ett synnerligen listigt sätt. På t. ex. en af de svenska tidningarna i Canada prenumererar staten med 5,000 ex. Sedan annonserar tidningen: »Hvar och en, som prenumererar på vår tidning, får gratis ett exemplar sändt till någon släkting eller bekant i det gamla landet.» Så leta sig de 5,000 exemplar, som staten betalar, vägen till bonde- och arbetarehemmen i Sverige, vecka efter vecka, månad efter månad. Och i snart sagdt hvarje nummer läsas hänförda beskrifningar om utkomstmöjligheterna i Canada och särskildt om *den fria jorden*. Och den fria jorden lockar tusental efter

tusental af Norrlands ungdom öfver till det land, som ger främlingarna, hvad Sverige icke synes vilja ge sina egna: jord att bryta och bruka.

Omfattningen af den svenska emigrationen till Canada skall i det följande något närmare belysas.

RESULTATEN.

Resultaten af de canadiska myndigheternas energiska arbete inom immigration och kolonisation afläsas tydligt i Canadas offentliga statistik.

Tab. I. Immigrationen till Canada under åren 1898—1912/13.

År	Antal	År	Antal	Däraf svenskar
[1]) 1898	31,900	1905/06	189,064	— —
[1]) 1899	44,543	[3]) 1906/07	124,667	— -
[2]) 1900	23,895	1907/08	262,469	— —
1900/01	49,149	1908/09	146,908	1,135
1901/02	67,379	1909/10	208,794	2,017
1902/03	128,364	1910/11	311,084	3,213
1903/04	130,330	1911/12	354,237	2,394
1904/05	146,266	1912/13	402.432	— - -

[1]) Kalenderår. — [2]) Endast sex månader (1/1 —30/6). — [3]) Endast nio manader (1/7 1906—31/3 1907).

Ofvanstående tab. I visar omfattningen af och växlingarna i immigrationen åren 1898—1912/1913. Man kan urskilja tre olika perioder. Den första, åren 1898—1902, karakteriseras af en ganska obetydlig invandring, hållande sig omkring 40 à 60,000 personer pr år. Med år 1902 inträder ett markeradt uppsving, eller i ett slag i det närmaste en fördubbling af invandrareantalet — från c:a 67,000 till c:a 128,000. Vid denna tid börjar just den mera energiska

immigrationspolitik med premiebetalning i stor skala, som i det föregående skildrats — det kan särskildt erinras om uppgörelsen med The North American Trading Co., som ägde bestånd åren 1899—1906. Denna period räcker till fram emot 1909/1910, och under densamma växla immigrationssiffrorna mellan 130,000 och 200,000. Året 1907/08 visar dock ett plötsligt språng uppåt med c:a 262,000 mot endast c:a 147,000 året därpå. Denna plötsliga stegring sammanhänger sannolikt med den dåvarande elaka krisen i Förenta staterna och de samtida tryckta konjunkturerna i Europa. Med året 1910/1911 inträder den sista perioden med en ny markerad uppgång i immigrationssiffran med icke mindre än öfver 100,000 invandrare eller från c:a 208,000 till c:a 311,000. 1911/1912 ökas denna ofantliga invandring vidare till öfver 354,000, för att 1912/13 stiga ytterligare med ett 50,000-tal till öfver 402,000.

För åren 1908/09—1911/1912 meddelar tab. I uppgifter jämväl rörande antalet immigrerade svenskar. För hvarje år under de tre första åren flyger siffran uppåt med ungefär ett tusental eller från c:a 1,100 1908/1909 till något öfver 2,000 följande år och icke mindre än c:a 3,200 1911/1912.

Tab. II. Immigranternas fördelning på de olika provinserna året 1/4 1911—31/3 1912.

	Samtliga immigranter	Svenska immigranter
Maritime provinces	15,973	26
Quebec	50,602	186
Ontario	100,227	490
Manitoba	43,477	445
Saskatchewan	46,158	392
Alberta	45,957	353
British Columbia	51,829	502
Yukon	14	—
Summa	354,237	2,394

Det sista året, för hvilket siffror föreligga, visar åter en afsevärd afmattning, otvifvelaktigt sammanhängande med de jämförelsevis goda konjunkturerna både hemma i Sverige och i Förenta staterna, under det den exceptionellt höga siffran 1910/1911 torde böra ses i sammanhang med de tryckta tiderna härhemma och särskildt oron och »olusten» efter storstrejken.

Tab. II ger en uppdelning af 1911/12 års immigranter på de olika canadiska provinserna. De östra staterna ha mottagit i rundt tal 167,000 invandrare eller c:a 47 proc., de vestliga egentliga jordbruksbygderna 187,000 eller 53 proc. Ser man åter på fördelningen af de 2,394 *svenska* immigranterna, finner man, att 702 eller c:a 29 proc. gått till gruf-vor, järnvägsbyggen, industri o. s. v. i östern, under det att icke mindre än 1,692 eller 71 proc. gått till jordbruksbygderna i vestern — en avis till dem, för hvilka den svenske arbetarens längtan efter jord bäst karakteriseras som »jordhunger» med citationstecken.

Tab. III. Folkmängd i kolonisationsprovinserna.

	1891	*1901*	*1911*
British Columbia ...	98,173	178,657	392,480
Manitoba	152,506	255,211	455,614
Alberta	25,277	65,876	374,663
Saskatchewan	11,150	25,679	492,432
Assiniboia [1] . .	30,372	67,385	-- -
Hela Canada ...	4.833,239	5.371,315	7.081,869

[1] År 1911 uppdeladt på Alberta och Saskatchewan.

Ofvanstående tab. III upptar folkmängden i de egentliga vestra kolonisationsprovinserna vid de olika census åren 1891, 1901 och 1911. Redan en flyktig blick på tabellen visar den enorma ökningen i folkmängd för särskildt Alberta och Saskatchewan. Den visar också, att under det ökningen från 1891 till 1901 är relativt obetydlig, innebärande endast rundt taget en fördubbling, medför det senaste årtiondet

för Alberta ungefär en femdubbling och för Saskatchewan bortåt en tjugudubbling, om hänsyn icke tages till siffran

Tab. IV. Antalet skandinaver i hela Canada och i kolonisationsprovinserna.

	1871	*1881*	*1901*	*1911*
Hela Canada.....	1,623	5,223	31,042	107,535
Däraf i Manitoba		966	11,924	16,419
„ Saskatch.		33	1,452	33,991
„ Alberta.			3,940	28,047
„ Brit. Col.		236	4,880	15,968

Anm. Vid 1891 års folkräkning skedde ingen fördelning af befolkningen efter ras.

för Assiniboia. För båda provinserna sammantagna och siffran för Assiniboia inräknad ger perioden som resultat mer än en femdubbling af folkmängden. De båda återstående provinserna Manitoba och British Columbia ha fått nöja sig

Tab. V. Yrkesfördelningen bland immigranterna under året 1/4 1911—31/3 1912.

	Samtliga immigranter	Svenska immigranter
Farmers and farm labourers	132,388	1,141
General labourers	106,529	779
Mechanics	34,928	113
Clerks, Traders etc.	17,592	11
Miners	7,064	44
Female Servants...	20,690	228
Not classified	35,046	78
Summa	354,237	2,394

Anm. Familjemedlemmar äro inräknade i hufvudpersonens yrkesgrupp

med ungefär en fördubbling af sina befolkningstal under tioårsperioden.

Tab. IV visar *skandinavernas* fördelning på de olika vestra kolonisationsprovinserna. Af redovisade c:a 107,000 skandinaver 1911 skulle icke mindre än c:a 95,000 komma på vestern och endast c:a 12,000 på de östra provinserna. Hvad beträffar särskildt de båda jordbruksprovinserna Alberta och Saskatchewan har under tioårsperioden 1901—1911 skandinavernas antal i den förra ungefär sjudubblats, i den senare mellan 23 och 24-dubblats, under det att ökningen i British Columbia stannar vid tredubbling — ett nytt eklatant bevis, att det är *jorden*, den fria jorden, som först och främst lockar den skandinaviske invandraren.

Går man till tab. V, finner man nya bevis i samma riktning. Tabellen visar yrkesfördelningen för dels alla immigranter, dels svenska immigranter året 1911—1912. Af c:a 354 000 invandrare redovisas 132,000 eller c:a 37 proc. såsom jord-

Tab. VI. Homesteadupplåtelser under åren 1899—1912.

År (Kalenderår)	Antal utlämnade homestead	Antal personer	Areal (acres)
1899	6,689	21,335	1.070,240
1900	7,850	24,568	1.256,000
1901	9,108	28,034	1.457,280
1902	22,215	64,968	3.554,400
1903	32,682	90,455	5.229,120
1904	26,513	68,805	4.224,080
1905	34,645	85,986	5.543,200
1906	42,012	103,974	6.721,920
1907	29,415	71,277	4.706,400
1908	38,559	92,189	6.169,440
1909	37,061	89,575	5.989,760
1910	48,257	119,175	7.721,120
1911	38,860	92,855	6.217,600
1912	35,516	89,530	5.682,560

brukare eller jordbruksarbetare; af c:a 2,400 svenska invandrare tillhörde inemot 50 proc. denna kategori. Härtill komma emellertid 779 svenska invandrare, klassifierade såsom »general labourers», hvilka utan tvifvel till största antalet utgått från jordbrukare- och jordbruksarbetarehem.

Tabell VI visar antalet homesteadupplåtelser under åren 1899—1912. Äfven här iakttar man, liksom i fråga om immigrationen, ett genombrott omkring år 1902. Från c:a 9,000 år 1901 springer antalet upplåtelser i ett slag upp till öfver 22,000 år 1902 och ökas med ytterligare ett tiotusental 1903. Maximum visar år 1910 med öfver 48,000 upplåtelser; 1906 når till 42,000; för öfriga år efter 1905 variera siffrorna mellan 30 och 40,000. En jämförelse med immigrationssiffrorna i tab. I visar, att af de senaste fem årens i medeltal c:a 255,000 invandrare inemot 100,000 pr år försörjts med homesteadjord. Till denna siffra bör emellertid läggas ytterligare det mycket stora antal särskildt amerikanska invandrare, som förvärfva jord genom köp hos landaffärerna och järnvägsbolagen.

Tab. VII. Homestead entries, fördelade på provinser.

	1909	*1910*	*1911*	*1912*
Manitoba	2,526	3,132	2,944	3,133
Saskatchewan	19,354	26,878	20,681	18,425
Alberta	14,907	18,013	14,911	13,646
British Columbia	274	234	324	312
Summa	37,061	48,257	38,860	35,516

I tabell VII ha »homestead entries» fördelats på de fyra vestliga kolonisationsprovinserna. Tabellen visar hur de båda provinserna Saskatchewan och Alberta dominera härutinnan. Af 35,516 upplåtelser 1912 komma godt 90 proc. på dessa provinser.

I tab. VIII har större antalet homestead-upplåtelser fördelats på vissa nationaliteter. Här får man ett intryck af

Tab. VIII. Antal homesteadupplåtelser till vissa nationaliteter under åren 1899—1912.

År (Kalenderår)	Svenskar	Norrmän	Danskar	Tyskar	fr. Österr Ungern	Engelsmän	fr. Förenta staterna
1899	66		16	155	1,144	578	1,064
1900	101		13	259	1,043	669	1,681
1901	112		24	245	969	641	2,548
1902	431		48	543	1,987	1,649	8,061
1903	583		61	934	2,805	3,632	10,302
1904	632		47	734	2,070	3,516	7,679
1905	792		91	825	1,948	4,913	9,629
1906	514	488	86	865	2,086	6,047	12,568
1907	396	416	73	566	2,302	4,618	7,590
1908	604	645	119	665	3,310	5,647	9,549
1909	630	680	122	543	2,168	4,878	11,282
1910	1,056	1,178	216	968	2,944	6,570	14,032
1911	943	1,162	196	733	2,993	5,699	10.370
1912	979	1,192	199	823	2,618	4,821	9,383

den betydande, snart sagdt dominerande, roll invandringen från Förenta staterna spelar. Mer än halfva antalet i tabellen redovisade homestead-upplåtelser komma t. ex. 1910 på invandrare från Staterna; därnäst komma engelsmännen, lämnande invandrarne från Österrike—Ungern långt efter sig. Dessa senare ligga med några hundratal före skandinaverna, som åter äro inemot tre gånger så många som tyskarne. Svenskarne ensamma äro talrikare än tyskarne — 1,056 mot 968 —, en indirekt antydan om hvad en effektiv kolonisation förmår i det öfverbefolkade Tyskland och hvad en valhändt egnahemspolitik icke förmår i de stora öde viddernas Sverige. Siffran 1,056 för homesteadupplåtelser åt svenskar i Canada under ett enda år, 1910, stannar icke långt efter totalsumman 1,204 för svenska statens »kolonisation» i Norrland — under två årtionden.

Tabellerna IX och X slutligen visa i vissa skörde- och exportsiffror hvad invandrareskarorna afvunnit den canadiska jorden.

Tab. IX. Produktion (bushels) af

År	Hvete	Råg	Korn	Hafre	Potatis
1871	16,723,873	1,064,358	11,496,038	42,489,453	47,330,187
1881	32,350,269	2,097,180	16,844,868	70,493,131	55,368,790
1891	42,223,372	1,341,325	17,222,795	83,428,202	53,490,857
1901	55,572,368	2,316,793	22,224,366	151,497,407	55,362,635

Tab. X. Export af hvete under åren 1889/90—1910/11.

År	Bushels	År	Bushels
1889/90	422,274	1900/01	9,739,758
90/91	2,108,216	1901/02	26,117,530
91/92	8,714,154	02/03	32,985,745
92/93	9,271,885	03/04	16,779,028
93/94	9,272,298	04/05	14,700,315
94/95	8,825,689	05/06	40,399,402
95/96	9,919,542	06/07[1])	25,480,127
96/97	7,855,274	07/08	43,654,668
97/98	18,963,107	08/09	49,137,449
98/99	10,305,470	09/10	49,741,350
99/1900	16,844,650	10/11	45,802,115

[1]) Endast nio månader (1/7 1906—31/3 1907).

I tabell IX anges produktionen af viktigare sädesslag hvart tionde år med början år 1871. Siffran för hafreproduktionen bör särskildt observeras. Canada *annonseras* vis-

serligen såsom »the land of *wheat*», men *är* i verkligheten lika mycket *hafre*-landet. Hafreproduktionen i bushels var 1901 ungefär tre gånger så stor som hveteproduktionen och hade under tioårsperioden nästan fördubblats, medan hveteproduktionen under samma tid ökats med något öfver 30 procent.

Af än större intresse är tab. X, som upptager exporten af hvete från Canada från och med år 1889/1890. De synnerligen starka fluktuationerna från år till år falla genast i ögonen och ange jordbrukets starka beroende af gynnsam väderlek. Ett godt år såsom 1905/06 kan sålunda ge en ökning i exporten från c:a 14 mill. bushels till icke mindre än c:a 40 mill., under det att redan det följande svagare året sänker siffran igen till c:a 25 millioner. De senaste åren visa jämna och vackra siffror. Den starka ökningen i exporten börjar omkring 1901/1902, på samma gång som den starkt ökade immigrationen. I öfrigt torde tabellens siffror tala för sig själfva — ett i sanning lysande vittnesbörd om de resultat arbete och målmedveten ledning här skapat.

——— • ———

NORRLAND OCH CANADA.

När jag satt som rubrik här ofvan »Norrland och Canada», är jag gifvetvis fullt medveten om, att den sammanställningen innebär långt mindre af jämförelsepunkter än af motsats. Men den motsatsen innebär för oss svenskar ett problem af eminent betydelse. Och det problemet kan helt kort formuleras så, att under det Sveriges framtidsland skall vara Norrland, börjar mer och mer Canada att bli norrländingens framtidsland.

I Nationalföreningens mot emigrationen broschyrserie har tidigare (n:r 4) lämnats en utförlig framställning af den under det senaste årtiondet hastigt ökade utvandringen från Norrland, framtidslandet. Denna ökning visas af följande siffror:

Utvandringen från de fem norrländska länen åren 1901—1912.

År	Gäfleborgs län	Vester-norrlands län	Jämtlands län	Vester-bottens län	Norr-bottens län	Summa
1901	709	610	366	126	263	2,074
1902	1,919	1,809	949	674	810	6,161
1903	2,452	2,351	1,584	879	1,044	7,310
1904	1,030	1,065	968	615	462	4,140
1905	919	963	933	620	784	4,219
1906	1,056	1,196	900	593	995	4,740
1907	975	1,142	866	602	1,023	4,608
1908	481	549	387	234	418	2,069
1909	1,039	1,166	505	599	1,080	4,389
1910	1,435	1,506	691	777	1,478	5,887
1911	795	836	500	622	986	3,739
1912	654	744	473	495	514	2,880

Utvandringen inom resp. län i procent af hela rikets utvandring.

År	Gäfleborgs län	Vester-norrlands län	Jämtlands län	Vester-bottens län	Norr-bottens län	Summa
	%	%	%	%	%	%
1901	2,88	2.48	1,49	0,51	1,07	8,43
1902	5,17	4,88	2,56	1,82	2,18	16,61
1903	6,20	5,95	4,01	2,22	2,64	21,02
1904	4,60	4,76	4,32	2,75	2,06	18,49
1905	3,82	4,00	3,88	2,58	3,26	17,54
1906	4,27	4,84	3,64	2,40	4,03	19,18
1907	4,24	4,97	3,77	2,62	4,45	20,05
1908	3,85	4,39	3,10	1,87	3,34	16,55
1909	4,72	5,30	2,30	2,72	4,91	19,95
1910	5,16	5,41	2,48	2,79	5,31	21,15
1911	3,98	4,18	2,50	3,11	4,93	18,70
1912	3,61	4,11	2,61	2,73	2,84	15,90

Sätter man ökningen i denna tabell i rapport till ökningen af antalet svenskar, som enligt det föregående tagit homestead i Canada, så skall man lätt finna en markerad motsvarighet.

Ökningen af den norrländska emigrationen är så betydande, att man kan säga, att, om den fortfar som hittills, tyngdpunkten i den svenska utvandringen snart nog kommer att ha förflyttats norröfver ifrån de gamla emigrationshärdarna i Småland, Halland, Dalsland och Värmland. En mycket stor procent af denna utvandring går direkt eller via Förenta staterna till Canada. Det, hvarmed Canada lockar, är framför allt eller så godt som uteslutande *den fria jorden.* De flesta invandrare, i hvart fall af dem, som komma via Förenta staterna och där tillbragt någon tid, gå direkt till jorden. En stor del af dessa kolonister äro nog i den ställning, att de föredraga att köpa den välbelägnare järnvägsjorden framför att taga homestead. Invandrarne direkt från Sverige gå däremot ofta, kanske oftast, åtminstone i tidigare år, till de stora järnvägsbyggnaderna, där de, om lyckan är god, kunna lägga samman nå-

gon liten besparing; under tiden bli de en smula bekanta med landets förhållanden, och först därefter taga de homestead, som emellertid i regel är målet för deras sträfvanden.

Frågan är alltså: hur skall denna Canadas lockelse på Norrlands bästa och företagsammaste ungdom kunna motverkas? Eller positive: hur skall denna ungdom få i Norrland eller öfver hufvud i hemlandet den jord den eftersträfvar?

Canadas rent ekonomiskt-kvantitativa öfverlägsenhet i konkurrensen är ju uppenbar. Å ena sidan ett nytt kolonisationsland med ofantliga arealer statsjord af delvis ypperlig kvalitet i ett skapligt klimat, med goda kommunikationer, och jord som kan skänkas bort; å andra sidan ett redan gammalt land med den bästa jordbruksjorden upptagen, i hvart fall redan på enskilda händer, svåra kommunikationsförhållanden och ett för jordbruk jämförelsevis ogynnsamt klimat. För Sverige synes ju föga mer tala än att det dock är hemlandet med allt hvad detta innebär i språk och sed, i rättsligt och religiöst lif, under det att för den svenske emigranten Canada i långt högre grad än Förenta staterna, den stora republiken, är och synes förblifva främlingslandet.

Kanske vår ställning dock icke är svagare än att Norrland kan, med stöd i hemlandets ideella värden, taga upp konkurrensen med Canada. Det är ju en gammal historia den om Norrlands kolonisation. Den frågan har föranledt många riksdagsmotioner och åtskilliga utredningar. Redan 1892 framlade den s. k. jordbrukslägenhetskommittén ett förslag till planmässiga kolonisatoriska åtgärder i Norrland, utan tvifvel det värdefullaste inlägg i frågan, som förekommit. Det är väl därför det till ingen åtgärd föranledde och nu är glömdt.

Svagheten i detta förslag liksom i hela talet om Norrlands kolonisation är emellertid, att det icke bygger på någon som helst saklig uppskattning af de faktiska möjligheterna. De finnas ju, som öfver hufvud anse hvarje tanke på en kolonisation orimlig, under det att andra laborera med fantastiska resurser. Mellan dessa ytterligheter svänger diskussionen utan grund i en verkligt objektiv kunskap om förhållandena.

Första förutsättningen för att Norrlands kolonisation skall bli annat än ett löst prat, så som det varit nu i snart trenne »de slumrande miljonernas» årtionden, är sålunda en verkligt saklig utredning om jordbrukets förutsättningar i Norrland med ett inventarium, åtminstone i stora drag, öfver den för odling dugliga disponibla jorden. Först då finnes en grund att stå på.

Ger en sådan utredning positiva resultat, möter sedan uppgiften att bygga en organisation, genom hvilken möjligheterna kunna utnyttjas. De valhändta försök till kolonisatoriska åtgärder, som hittills förekommit — strödda planlösa upplåtelser af odlingslägenheter på kronoparkerna genom skogsstatens för andra uppgifter utbildade och af annat arbete fullt belastade tjänstemän och kolonisationen af Alträsket genom en styrelse utan verkställande funktionär och utan rörelsemedel — borde ha kunnat visa äfven för dem, som icke visste det förut, att planmässighet och organisation äro en oeftergiflig förutsättning för framgång äfven när det gäller dylika företag. I själfva verket är detta fallet mer än någonsin i en så vansklig uppgift som jordbrukskolonisationen.

I detta hänseende kunna vi positive lära af Canada Äfven om förhållandena kvantitativt och i fråga om klimat, jordmån och jordbruksteknik äro än så olika — i fråga om organisation är krafvet på klarhet, fasthet och effektivitet detsamma, och jämväl förutsättningarna att nå detta resultat inom samma verksamhetsområde äro i stort sedt desamma öfver allt. Häri ligger anledningen att i det föregående lämnats en så pass ingående redogörelse för den canadiska kolonisationens och speciellt jordförmedlingsapparatens funktioner.

Jag slår än en gång fast: vi stå inför den uppgiften i vår Norrlandspolitik att målmedvetet ta upp kampen med Canada om vårt eget folk. Det måste ske, om det är möjligt, på det område, där Canada bjuder på konkurrens: jordpolitikens, jordbrukskolonisationens. Första villkoret är att vi veta, om vi öfver hufvud äga resurser, för en konkurrens, hvilket kan ådagaläggas endast genom saklig utredning; sedan kommer uppgiften att utnyttja de resurser, som kunna finnas.

Men det gäller att härutinnan komma från ord till handling. Jag upprepar hvad jag på annat ställe yttrat i detta sammanhang: »Om icke djupgående åtgärder vidtagas för att bereda utkomst på jorden åt den uppväxande ungdomen i jordbrukarehemmen i Norrland, så komma inom två årtionden »framtidslandets» jordbruksbygder att vara i samma mening och proportion affolkade som Öland, Dalsland och andra delar af södra Sveriges emigrationsbygder nu äro. 1880 hade icke många trott, att till 1910 skulle det lilla Öland ha minskat sin befolkning med 10,000 människor eller med c:a 25 proc. Men har en gång strömmen af den norrländska allmogens ungdom på fullt allvar tagit riktning ut och bort — hvem skall sedan kolonisera Norrland? Detta kommer naturligtvis att synas de flesta ett hårdt tal. Men det är ingen öfverdrift, det är endast sanningen, ställd i en skarp belysning, som svider i sömniga ögon.»

———— • ————

Date Due

		DEC 0 8 1998	
	RETURN	DEC 0 1 '99	
DUE RUTH APR 3 0 1987			
APR 0 RETURN			
RUTH	87		
RETURN			
Due Ruth SEP 27 '88			
SEP RETURN			
MAR 3 1 1990			
APR 1 8 RETURN			
RUTH MAR 1 3 1996			
DUE RUTH	996		
Due	6 '98		
Due MAR 2 0			
SEP 1 5			

I denna serie ha tidigare utkommit:

I.

OJÄMNHETERNA I DET KOMMUNALA SKATTETRYCKET PÅ LANDSBYGDEN
af *Nils Wohlin.*
Pris 1 kr.

II.

STATENS DOMÄNER OCH DERAS FÖRVALTNING
af *Axel Brusewitz* och *Sven Tunberg.*
Pris 75 öre.

III.

SVENSK EGNAHEMSPOLITIK
Några synpunkter och förslag
af *Adrian Molin.*
Pris 1: 50.

IV.

UTVANDRING OCH NÄRINGSLIF I NORRLAND
af *Karl Åmark.*
Pris 1 kr.

V.

HUR SVENSKAMERIKANERNA BO
Några iakttagelser och reflexioner
af *Adrian Molin.*
Pris 1 kr.